

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2024

Bc. Jana Smažiková

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Miniaturní koně v kontaktní terapii

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Andrea Mahrová, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Jana Smažiková

Praha, květen 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla a řádně citovala všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne: _____

_____ podpis autora práce

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce PhDr. Andree Mahrové, Ph.D. za věnovaný čas, ochotu, ale také velmi pozitivní přístup. Její připomínky, ale i pochvaly mi byly velkou pomocí ve zpracování této práce.

Dále děkuji své rodině a blízkým, kteří mi vždy byli oporou a velkou podporou.

Abstrakt

Název: Miniaturní koně v kontaktní terapii

Cíl: Cílem této diplomové práce je zjistit povědomí široké veřejnosti o hipoterapii pomocí miniaturních koní a účinnost této terapie v terénu díky hipoterapeutům věnujícím se této metodě.

Metody: Výzkum probíhal pomocí anketního šetření, kde byla anketa vlastní konstrukce pro osoby starší 18 let. Dále byl využit strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami se třemi hipoterapeuty.

Výsledky: Na základě elektronické ankety byl zjištěn velký potenciální zájem probandů o hipoterapii pomocí miniaturního koně a korelace této skutečnosti s vlastnictvím domácích zvířat u probandů. Ze strukturovaného rozhovoru vyplývá pozitivní vliv hipoterapie pomocí miniaturních koní zejména na psychiku seniorů, dětí a osob s mentálním postižením ve zdravotnických a sociálních zařízeních, ale také u přítomného personálu.

Klíčová slova: zoorehabilitace, hipoterapie, rekonvalescence, psychický wellbeing

Abstract

Title: Miniature Horses in Contact Therapy

Objectives: The aim of this master's thesis is to analyze wide public's awareness of miniature horse hippotherapy and its influence via therapists using this method.

Methods: The research was done conducted through an online questionnaire of personal construction. For the next part of the research a structured interview with open answers was used.

Results: Based on the online questionnaire a great potential of interest in miniature horse hippotherapy was discovered among the respondents and its correlation with the fact of responders own a pet. The structured interview revealed a positive impact on the psychological well-being not only of seniors, children and mentally handicapped people in medical and social care, but also of the staff.

Keywords: animal assisted intervention, hippotherapy, recovery, psychological well-being

Seznam zkratek

AAA - Animal Assisted Activities

AACR - Animal Assisted Crisis Response

AAE - Animal Assisted Education

AAI - Animal Assisted Intervention

AAT - Animal Assisted Therapy

AAWW - Animal Assisted Workplace Well-being

AMTHA - American Miniature Therapy Horse Association

ČHS - Česká hiporehabilitační společnost

ESAAT - European Society For Animal - Assisted Therapy

IAHAIO - International Association of Human - Animal Interaction Organizations

HPSP - Hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi

HTFE - Hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii

HTP - Hipoterapie v psychiatrii a psychologii

PATH - Professional Association of Therapeutic Horsemanship

Obsah

Úvod.....	9
1. Teoretická východiska	10
1.1 Zooterapie	10
.....	10
1.1.1 Dělení zooterapie	11
1.1.2 Základní principy zooterapie	14
1.1.3 Zooterapeutické organizace v Čechách i ve světě	17
1.1.4 České organizace	19
1.1.5 Česká hiporehabilitační společnost (ČHS)	19
1.1.6 Legislativní úprava zooterapie	21
.....	21
1.2 Hiporehabilitace	22
1.2.1 Historie hiporehabilitace	22
1.2.2 Úvod do hipoterapie pomocí miniaturních koní	22
1.2.3. Minihorse	23
2. Cíle.....	25
2.1 Výzkum.....	25
2.2 Výzkumná otázka.....	25
2.3 Úkoly práce.....	25
3. Metodika	26
3.1 Metoda sběru dat.....	26
3.2 Použité metody.....	26
3.2.1 Elektronické anketní šetření.....	26
3.2.2 Strukturovaný rozhovor	26
4. Výsledky	27
4.1 Vyhodnocení ankety	27
4.2 Rozhovory.....	31
5. Diskuze	42
6. Závěr	45
7. Seznam použité literatury	47
8. Seznam příloh	51

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá problematikou miniaturních koní a jejich využití pro zoorehabilitaci. Jedná se o první práci na toto téma jak u nás, v České republice, tak ve světě. Využívání miniaturních koní pro hipoterapii je v zahraničí, zejména ve Spojených Státech Amerických, velmi oblíbenou formou zoorehabilitace. U nás se stále jedná o zřídka využívanou metodu, která má výborný vliv zejména na psychický stav osob v dlouhodobé hospitalizaci či jiných zdravotních a sociálních zařízeních. Některé prostory specializovaných zařízení umožňují vstup i velkým koním, ale z důvodu velikosti či strachu klientů a personálu není často možné tuto formu hiporehabilitace vykonávat.

Teoretická část práce představuje různé formy a typy zoorehabilitace, pro koho jsou vhodné a jaká zvířata se využívají. Dále blíže představuje hiporehabilitaci, její působení na tělo, a nakonec se věnuje miniaturním plemenům využívajících se pro tento typ terapie. Praktická část zpracovává výsledky anonymního anketního šetření ohledně znalosti hipoterapie pomocí miniaturních koní a jejich potenciální využití v této sféře. Druhá část praktické části se věnuje třem rozhovorům s terapeuty, kteří se aktivně věnují nějaké formě hipoterapie s miniaturních koněm či poníkem.

Celé diplomová práce má za úkol předat přehled informací o hipoterapii pomocí miniaturních koní a dát tak potenciální příležitost na rozšíření výzkumu v této oblasti, a to zejména vliv miniaturních koní na psychiku člověka.

1. Teoretická východiska

1.1 Zooterapie

Péče o pacienta v našem zdravotnictví by, dle všeho, měla být multidisciplinární ve všech směrech. V dnešní moderní době využíváme všech nejnovějších poznatků a techniky. Umíme vyléčit všelijaké tělesné potíže, ale velmi často opomínáme jednu věc. A tou je i zdravá psychika, která ve zdravotnických zařízeních velmi často kolísá, už jen z důvodu osamění, strachu o své zdraví, či zdraví ostatních. Zdravá psychika je však velmi důležitá pro optimální léčbu. I přes to je velmi obtížné udržet u pacientů pozitivního ducha i v náročnějších okamžicích. Ve velké většině případů saháme po stabilizátorech nálady. Ve svém okolí však máme i jiné, sympatičtější, prostředky, které mohou lidem pomoci zlepšit náladu, a tak zlepšit psychické zdraví. Tímto médiem jsou zvířata.

Soužití člověka a zvířat nás doprovází od nepaměti. Některé zdroje uvádí, že první zmínky o domestikaci zvířat jsou již z 15. století před naším letopočtem. Většina zvířat měla zejména praktické využití, jako je zdroj obživy či tažná síla. Některá zvířata však nesloužila jen k praktickému užitku, ale také jako němí společníci, kteří doprovázeli své pány po celý život (Zilong, Yiqiang, 2021). Mezi první domestikovaná zvířata patří zejména psi, kteří jako jedni z mála nesloužili jako zdroj obživy, nýbrž jako ochránce a přítel. Důležitost zvířat pro člověka jako přítele můžeme pozorovat napříč komunitami po celém světě v různých etapách světového dění - ve starověkých civilizacích jako je Egypt byla některá zvířata považována až za bohy.

V průběhu let si na sobě sami lidé uvědomovali pozitivní vliv zvířat na svou psychiku. Proto se tento efekt začal zkoumat i odbornou veřejností, která dospěla ke stejnému závěru. A tak vznikl obor zooterapie. Jedná se o obecný pojem pro využití zvířete k podpoře zejména psychického, ale i fyzického zdraví člověka. Přesně znějící definice zooterapie je „souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem“ (Mojžíšová, Lacinová & Šemberová, 2000; Neradžič, 2006; Odendaal, 2007).

1.1.1 Dělení zooterapie

Zooterapii - Animal-Assisted Interactions (AAI) lze dělit pomocí několika různých kategorií. Ty dělíme na zooterapii dle typu zvířete, dle metody, kterou využíváme, dle formy, účastníků a klientely. Každá z těchto kategorií má svá pravidla (Lacinová, 2007).

- **Zooterapie dle zvířete**

Tento typ dělení je mezi laickou veřejností nejvíce rozšířený. Nejčastěji se setkáváme s pojmem canisterapie, kterou označujeme terapii pomocí psa a dále hiporehabilitace, která nám indikuje terapii pomocí koní. Méně známým pojmem je felinoterapie, kdy využíváme terapie prostřednictvím koček. Tyto typy terapií nejsou pro veřejnost neznámé, avšak k terapiím můžeme využívat i jiná zvířata než psy, koně a kočky. V praxi se můžeme setkat i s jinými drobnými domácími zvířaty, jako jsou morčata či králíci, hospodářskými zvířaty jako jsou lamy, různými volně žijícími či exotickými zvířaty, jako jsou delfini. Některé druhy zvířat lze mezi sebou kombinovat a využívat jejich přítomnost na terapiích zároveň (Freeman, 2007).

- **Zooterapie dle použité metody**

Metody využívané v zooterapii mají i své mezinárodně využívané zkratky. Všeobecně rozeznáváme 4 typy metod, ale v různých částech světa můžeme narazit i na další rozdělení.

1. Animal-Assisted Activities (AAA) / Aktivita pomocí zvířat: Tato metoda poskytuje motivační, vzdělávací a/nebo rekreační benefit ke zlepšení kvality života jedince.
2. Animal-Assisted Education (AAE) / Vzdělávání za pomoci zvířat: Tento typ metody napomáhá jedinci k dosažení určitých vzdělávacích cílů. Nemusí se jednat jen o cíle akademické, ale i zlepšení kognitivních funkcí či interpersonální komunikace.
3. Animal-Assisted Therapy (AAT) / Terapie za pomoci zvířat: Jedná se o velmi strukturovaný typ metody, do které by se mělo zapojovat již více zdravotnických odborníků. Tato metoda působí pozitivně na zdraví daného jedince a měla by být již důkladně dokumentována.
4. Animal-Assisted Crisis Response (AACR) / Krizová intervence za pomoci zvířat: Tato metoda se používá ve výjimečných situacích při různých tragédiích. Úkolem zvířete má být jakési uklidnění postižené osoby a její psychická podpora.

Dalšími názvy, se kterými se můžeme setkat jsou následující:

5. Animal-Assisted Workplace Well-being (AAWW) / Vylepšení pracovního well-beingu pomocí zvířat: Využití zvířat v pracovním a univerzitním prostředí pro zlepšení morálky a snížení stresu u zaměstnanců (Pet Partners, 2024).
6. Assistance Animal / asistenční zvíře: Využití zvířat jako pomocníků osobám se zdravotním postižením. Dělíme na zvířata vodící - pro osoby s poruchami zraku a zvířata asistenční - většinou bývají pro osoby s poruchou hybného aparátu.

1. Animal-Assisted Activities

AAA metoda má svá určitá pravidla a klientelu, která je nejvhodnější pro tento typ terapie. Všeobecně je nejprve potřeba určit, jaký cíl si terapeut s klientem přeje. Většinou se jedná o obecnou aktivizaci klienta, což je např. zlepšení hybnosti, navýšení motivace k činnostem a sebedůvěry, snižování stresu či zlepšení komunikace.

Proto jsou nejčastěji volenými klienty osoby z různých sociálních zařízení, jako jsou domovy pro seniory, stacionáře nebo domovy pro osoby s různým typem zdravotního postižení. Dále jsou to klienti ve zdravotnických zařízeních jako jsou léčebny dlouhodobě nemocných, psychiatrické léčebny nebo hospice. Poslední skupinu klientů tvoří osoby ve školských zařízeních. Sem spadají školy, speciální školy, praktické školy, dětské domovy a ústavní péče.

Klienti s terapeutem a terapeutickým zvířetem spolupracují zejména ve svém volném čase, kdy si nejčastěji zvíře hladí, pečují o něj, mohou si s ním hrát či trénovat různé formy komunikace (Chubak, Hawkes, 2015; Therapy animals b.d.).

2. Animal-Assisted Education

AAE metoda má za cíl zejména zlepšit či rozšířit vzdělání nebo výchovu klienta. Zde můžeme pracovat nejen formou „jeden na jednoho“, ale také v organizovaných skupinách či třídách. Obecně si zde za cíl klademe zvýšení motivace klientů k učení či jinému osobnímu rozvoji.

Nejčastější skupinou klientů pro AAE jsou osoby s různými poruchami chování, učení či komunikace. Dále je však možné využívat tuto metodu i pro běžné školy, kde se tolik nevyskytují přímo na výuce, spíše jako součást interaktivní výuky o možném využití zvířat pro různé osoby se specifickými potřebami nebo jak o zvíře pečovat.

Forma intervence je nejčastěji pomocí nějakého zábavného předávání informací. Součástí může být i hlazení či péče o zvíře, ale také názorné ukázky péče o zvíře, bližší seznámení se s jeho potřebami a další podobné činnosti (Verhoeven, Butter, Martens & Ender - Slegers 2023; American Veterinary Medical Association, b.d.).

3. Animal-Assisted Therapy

Tato metoda je nejvíce multidisciplinární formou zoorehabilitace. Jedná se o hluboce strukturovanou terapii, na které se domlouvá více odborníků pečujících o daného klienta. AAT je součástí celkové rehabilitace klienta a jejím úkolem je intenzivnější podpoření nejen psychického stavu klienta, ale také jeho fyzického stavu. Veškeré cíle léčby určuje profesionál, který má povědomí o zdravotní historii a léčbě klienta. Terapie je nastavena specificky pro daného jednotlivce v závislosti na oblasti, kde je potřeba terapie. Bavíme se zde zejména o zlepšení pohybových a kognitivních dovedností klienta, ale také podporujeme sociální a emocionální aspekt zdraví.

Klientela pro tuto metodu je značně široká a spadá sem jakýkoliv jedinec s nějakým typem mentálního, tělesného či kombinovaného postižení. Dále se jedná o dlouhodobě a krátkodobě nemocné osoby, lidi v rekonvalescenci nebo osoby s psychickými problémy.

AAT je zaintegrovaná do rehabilitačního plánu klienta, který je individuálně sestaven dle potřeb jedince. Záznamy o terapii pomocí zvířete jsou relevantní součástí zdravotnické dokumentace klienta.

Techniky využívané v terapii jsou více kontaktní. Zvíře je využíváno i pro polohování klienta, rozvoj jemné i hrubé motoriky, zlepšování komunikace, kognice, orientace v prostoru, řeči i paměti (Chubak, Hawkes, 2015; American Veterinary Medical Association, b.d.; Bert, Gualano, Camussi, Pieve & Voglino et al., 2016; Psychology today, b.d.).

4. Animal-Assisted Crisis Response

Jedná se o velmi specifickou podkategorii zooterapie. Vyznačuje se velkou odborností terapeutů, kteří musí mít minimálně rok praxe v oboru. Animal-assisted crisis response - AACR se zaměřuje na velmi emocionálně vypjaté situace a zvíře, které jako jediné je vhodné pro tuto terapii, je pes. Velmi často se pracuje v týmu a terapeut musí být vždy připraven na případnou práci, která přichází velmi často nečekaně. Terapeut i pes musí být zároveň připraven na

případnou chaotičnost situace a nesmí propadat panice. Terapeuti prochází intenzivním výcvikem a psychotesty.

Klientem pro AACR se může stát kdokoliv, kdo se vyskytl v nějaké nečekané stresové situaci. Jedná se nejčastěji o různé přírodní katastrofy nebo masové havárie (HOPE Animal-assisted crisis response, b.d.; Greenbaum, 2006).

1.1.2 Základní principy zooterapie

Jako všechny medicínské obory má i zooterapie svá pravidla a principy, ze kterých se vychází a zajišťují tak pozitivní výsledky. Zooterapie využívá principů pozitivní psychoterapie a psychologie.

Pozitivní psychologie se definuje jako myšlenkový proces, kterým na určitý problém nahlížíme. Můžeme si to přiblížit na příkladu radosti a smutku. Radost můžeme považovat za pozitivní věc, a proto se řadí mezi pozitivní psychologii. Na druhé straně máme smutek, který tím pádem řadíme do kategorie negativní psychologie. V pozitivní psychologii a psychoterapii se tedy nejvíce soustředíme na námi pozitivně definované emoce a kategorie. Pozitivní psychoterapii dělíme na 3 dimenze.

- a) pozitivní nasazení všech zúčastněných
- b) obsahový přístup ke konfliktu a čtyři kvality života
- c) pět fází terapie (Kulka, 2007)

Pozitivní přístup

V této části psychoterapie se důkladně s klientem rozebere jeho potíže a hledá se v ní pozitivum. Cílem není klienta přesvědčit o malosti jeho problému, ale o nalezení pozitivních aspektů, které nadále napomáhají pozitivnímu myšlení. Příkladem může být dotaz, jakou pozitivní vlastnost vidí na svém hendikepu. Tento postup dává klientovi prostor nahlížet na život pozitivněji. Zároveň tímto způsobem představujeme i spolupráci klienta se zvířetem a jaký kladný vliv na ně bude tento vztah mít (Křivohlavý, 2010).

Obsahový přístup ke konfliktu a čtyři kvality života

Druhá dimenze pozitivní psychoterapie je způsob, jak přistupovat k různým konfliktům v životě a životních kvalitách klienta. Klient se i pomocí zvířete učí, jak přistoupit ke

konfliktním situacím v životě a jak v tuto chvíli jednat. Zároveň podporujeme zlepšení kvality života na čtyřech různých frontách dle konceptu profesora Křivohlavého.

- a) Fyzická rovina těla a smyslů: tato kvalita života se vyznačuje zejména vyjádřením individuálního pocitu sám ze sebe, svého těla a smyslového vnímání. Soustředíme se na to, jak dotyčný vnímá své tělo či jak reaguje na smyslové podněty z okolí. Tento fenomén je v zooterapii velmi důležitý, už jen díky terapeutickému hlazení zvířete. Tato životní kvalita může být však ohrožena různými vnějšími vlivy jako jsou různé úrazy, operace, vady či nemoci.

- b) Další kvalitou života je kontakt. Ne však fyzický, který je řazen do fyzického vnímání těla, ale komunikační. Řešíme zde, jak dobře dokáže člověk navazovat konverzaci, udržet ji a ukončit. Zároveň také jak dokáže udržovat přátelské i rodinné vztahy. V rámci zooterapie se klient učí komunikovat se zvířetem, které je nonverbální a tato skutečnost dokáže velmi často dotyčného významně obohatit. Stejně jako vnímání těla má i kontaktní rovina nějaké své stresové faktory. Jsou jimi například pochybnosti, zkoušky, konflikty, ale také rozchody či narození dítěte.

- c) Předposledním pilířem je výkon, který je v moderním světě brán velmi často do extrémů. Zvířata jsou přirozeně motivována, aby jejich výkon byl co nejlepší, z důvodu přežití. Naopak lidé dnes jsou buď málo motivovaní a jejich výkon je podprůměrný nebo naopak jsou přemotivovaní a jejich výkonnost může být vyšší, než jsou sami schopní v dlouhodobém horizontu udržet. V obou případech je nejčastějším stresorem v této oblasti práce a vše kolem ní - peníze, postavení, druh práce, kolegové. Může to být ale také sport, ve kterém je velká výkonnost velmi žádoucí.

- d) Poslední kvalitou, kterou v životě potřebujeme, je jakési duchovno či fantazie. Zde se bavíme zejména o nějakých životních vyhlídkách do budoucnosti, naději, intuici nebo najítí smyslu života. Do zooterapie se tento pilíř dá přenést zejména do přemýšlení o budoucnosti štěstí zvířat a jejich welfare, na kterém se můžeme všichni podílet. Nejčastějším stresorem jsou zde velké negativní změny jako jsou různé ztráty či úmrtí (Křivohlavý, 2010).

Pět fází psychoterapie

Jako každý terapeutický přístup, má i psychoterapie své fáze, kterými klient prochází.

1. fáze - pozorování

V této fázi se terapeut zatím aktivně do terapie nezapojuje nějakou intervenční technikou. Jedná se o období, kdy terapeut klienta spíše vyslechne, jaké potíže má, jaké byly v minulosti, jaké má o nich povědomí a co to pro něj znamená. Můžeme zde využít i techniku pozitivní psychoterapie, kdy se můžeme zeptat i na pozitivní zážitky, které se k těmto potížím pojí. Zároveň se dozvídáme, jaký byl život před nástupem problémů a jaké bylo jiné intervenční řešení potíží. Obecně se jedná o část terapie, kdy se terapeut i klient navzájem poznávají, terapeut má možnost si poskládat obraz o tomto klientovi a zároveň jaký způsob terapie by byl pro něj nejvhodnější.

2. fáze - inventarizace

Při inventarizaci již s klientem komunikujeme pro něj zásadní události, kterými si musel projít. Pro dokonalý průběh terapie klienta motivujeme k vybavení si deseti takovýchto situací. Ptáme se, jaký dopad tyto situace na něj měly, jak byly řešené a zda je to stále něco, co se možná projevuje jako nezpracované trauma. Na to navazujeme také psychoterapií konfliktu a vracíme se opět ke komunikační kvalitě života, která je zmíněná výše. Proto je nejen důležité věnovat se na první dobu viditelným traumatickým situacím, ale také vztahům s rodinou, přáteli či partnery.

3. fáze - povzbuzení

Zde se snažíme klienta naladit do co možná nejpozitivnější roviny terapie i přesto, že řešíme pro něj možná nepříjemná témata. Bavíme se zde zejména o zpracovaných událostech, jak probíhal průběh vyrovnání se se situací a zejména co mu tato situace a její řešení přineslo. Zmiňování pozitivních bodů je pro průběh terapie velmi důležité a napomáhá klienta povzbudit.

4. fáze - verbalizace

Narozdíl od stupně 3, kdy se soustředíme na zpracovaná témata, zde se zaobíráme nezpracovanými událostmi. Stále zde stavíme na pilíři komunikace a snažíme se přesně určit i nějaké stále probíhající potíže v životě klienta. Vyslovení problému nahlas před terapeutem je velmi často samo o sobě velmi terapeutické a klient si může i sám uvědomit cestu, kterou by tuto situaci mohl sám vyřešit.

5. fáze - rozšíření cílů

Finálním stupněm terapie je klientovo určení životních cílů. Cíle je doporučeno si dát na dobu 3 - 5 let od doby určení. Do těchto cílů je možné zahrnout i klientovy blízké osoby (Kulka, 2007; Krivohlavý, 2010).

1.1.3 Zooterapeutické organizace v Čechách i ve světě

- **International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO)**

International association of human-animal interaction organizations je nadnárodní společnost zastřešující veškeré zooterapeutické aktivity.

Tato společnost byla založena v roce 1992 ve Washingtonu. Této organizaci předcházelo mnoho společností, které měly stejnou vizi jako IAHAIO, ale bylo třeba sjednotit veškeré aktivity pod jednu organizaci. Zakládajícími členy bylo 13 organizací zabývajících se zoterapií po celém světě.

V dnešní době je součástí IAHAIO 90 organizací po celém světě a všechny mají stejné poslání - rozšiřovat a vylepšovat zooterapeutickou intervenci.

Tato organizace si klade 3 nejdůležitější cíle ve svém působení:

- a) prezentace nejnovějších výsledků výzkumů, edukace a zlepšení zooterapeutické praxe
- b) poskytování platformy pro zveřejňování výsledků, zkušeností a budování vztahů mezi členy
- c) edukace poskytovatelů služeb a vlivných osob o důležitosti zoterapie v multidisciplinárním přístupu k pacientovi.

K docílení těchto bodů tak IAHAIO již několikrát uspořádala mezinárodní konferenci, která se konala v roce 1998 i v Praze (International Association of Human-Animal Interaction Organizations, b.d.).

- **Delta Society (Pet Partners)**

Delta society je první nadací pro ochranu vztahů lidí a zvířat, která vznikla v roce 1970 v USA. Tato nadace velmi intenzivně budovala edukační programy a metodiky pro zooterapeuty a jejich zvířata. V dnešní době se nadace prezentuje pod jménem Pet Partners (Pet partners, b.d.).

- **European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)**

European society for animal assisted therapy je evropská společnost sídlící ve Vídni. Jedná se o multidisciplinární a multiprofesionální organizaci poskytující vzdělání a trénink v oboru zoorehabilitace. Cílem této společnosti je zajištění akreditací pro zooterapeutické pracovníky a zajištění profesionality a kvality v těchto službách. Zároveň se pokouší zajistit welfare zvířecích terapeutů a rozšíření povědomí o důležitosti terapií pomocí zvířat (European Society for Animal Assisted Therapy, b.d.).

- **Professional Association of Therapeutic Horsemanship International (PATH International)**

PATH international je organizace zastřešující terapeutický přístup pomocí koní v USA a v Kanadě. Tato společnost vznikla již v roce 1969, aby podpořila a zefektivnila hiporehabilitaci v této lokalitě (Professional Association of Therapeutic Horsemanship International [online]. b.d.).

PATH international sdružuje veškeré menší organizace v USA a Kanadě, které se věnují jakékoliv formě terapie pomocí koní (Professional Association of Therapeutic Horsemanship International, b.d.).

- **American Miniature Therapy Horse Association (AMTHA)**

AMTHA je americká nezisková organizace, která vznikla v roce 2014 díky Bruci Bohannonovi. Bruce Bohannon je americký válečný veterán, který studoval psychologii na Case Western Reserve University v Ohio. Po letech praxe využívání miniaturních koní v terapii se pan Bohannon rozhodl vytvořit neziskovou organizaci, která napomáhá edukaci potenciálních zájemců o tento typ terapií včetně tvorby metodik pro osoby, které se této aktivitě již věnují (American Miniature Therapy Horse Association [online]. cit. b.d.).

American miniature therapy horse association je první organizace svého druhu snažící se o nastavení standardů v terapiích pomocí miniaturních koní a poníků v USA (American Miniature Therapy Horse Association, b.d.).

1.1.4 České organizace

Na přelomu tisíciletí proběhlo několik pokusů o otevření národního canisterapeutického spolku, který zastřešoval nejen canisterapii, ale i terapie pomocí jiných zvířat. Tyto organizace však po pár letech zas zanikly a v dnešní době zatím není žádná národní společnost podobného charakteru. Avšak i přes nepřítomnost národní společnosti existuje u nás několik spolků věnujících se přípravě zvířat k terapii a terapii samotné.

- **Pomocné tlapky**

Organizace Pomocné tlapky byla založena v roce 2001 a soustředí se zejména na chov, výchovu a výcvik canisterapeutických psů. Vychovávají zejména psy asistenční pro dlouhodobě nemocné osoby, lidi s kombinovaným postižením či osoby na vozíku. Dále chovají psy vodící pro osoby nevidomé a s poruchou zraku. V neposlední řadě se věnují i canisterapii v terénu.

Psi, kteří jsou zde vychováni a vycvičeni jsou poskytováni lidem bezplatně (Pomocné tlapky o. p. s, b.d.).

- **Helppes**

Další společností zaměřující se na výcvik terapeutických psů je Helppes, kde se zaměřují zejména na výcvik canisterapeutických a asistenčních psů (Helppes, b.d.).

1.1.5 Česká hiporehabilitační společnost (ČHS)

Česká hiporehabilitační společnost je nezávislá organizace sdružující české hipoterapeuty a poskytující hipoterapeutické vzdělání. Stejně jako předchozí nadnárodní organizace, i ČHS zaručuje kvalitu a odbornost tohoto oboru pro klienty. Zároveň hodnotí i způsobilost koní k vykonávání této činnosti a poskytuje legislativní poradenství v tomto oboru. Hiporehabilitace se pod vedením ČHS dělí na několik různých odvětví (Česká hiporehabilitační společnost, b.d.).

- **Hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii (HTFE)**

Při hipoterapii ve fyzioterapii využíváme houpavého krokového rytmu koně, který se přenáší na klienta sedícího na jeho hřbetě. Díky cyklickému a rytmickému krokovému cyklu, podobnému lidské chůzi, je stimulována nervová soustava klienta a přímo tak ovlivňuje jeho motorický systém a nejen ten. Podobný pohybový stereotyp koně a člověka umožňuje simulaci

bipedální lokomoce, kterou lze v klasické rehabilitaci těžko docílit. Díky kontaktu s koněm, dobrým psychickým naladěním klienta a personálu, cílíme i na psychosociální složku.

Hipoterapie má velmi málo kontraindikací, jelikož není ani třeba, aby klient na koni seděl. Je možné ho dát do jakékoliv pozice, do kterého ho lze bez diskomfortu dostat. Zároveň může na tento typ terapie docházet velmi široké věkové spektrum osob, jelikož nejmladším dětem mohou být pouhé dva měsíce. Hlavními kontraindikacemi jsou alergie na koňskou srst, velký strach z koní nebo nedoporučení ošetřujícího lékaře (Koca, Ataseven, 2016; ČHP, b.d.).

- **Hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi (HPSP)**

Narozdíl od hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii zde nevyužíváme tolik jízdy na koni, jako samotného kontaktu klienta s koněm a práce ve skupině osob. Soustředíme se zde na osoby se speciálními potřebami v mentální, smyslové nebo fyzické oblasti, osoby s poruchami učení a chování, ale také jiným způsobem znevýhodněné osoby.

Součástí HPSP je péče o zvířata, hlazení, čištění, ale také nauka o chování u zvířat a dodržování pravidel ve stáji či dané skupině (ČHP, b.d.).

- **Hipoterapie v psychiatrii a psychologii (HTP)**

V tomto oboru hiporehabilitace se soustředíme na osoby s duševním onemocněním a osoby v těžkých životních situacích. Využíváme zde pozitivního vlivu koně na psychický stav klienta a jiné formy psychoterapie. Snažíme se klienty motivovat k různým změnám, sebepoznání, aktivizaci a relaxaci. Hipoterapii v psychiatrii indikuje sám ošetřující lékař nebo pedagogicko-psychologická poradna.

Kůň v HTP působí jako spoluterapeut. Jeho vlastnosti a chování jsou výborné zejména z důvodu vymezení svého prostoru a jasných signálů. Zároveň kůň k člověku přistupuje přesně tak, jak k němu přistupuje člověk. Terapie lze provádět jak individuálně, tak ve skupinách, kdy napomáhá ke zlepšení vztahu a případně odstranění nějakých negativních pocitů zejména vůči ostatním (ČHP, b.d.).

1.1.6 Legislativní úprava zooterapie

Zooterapie jako taková není pevně ukotvená v českém zákoníku. Není nikde přesně definováno, kdo a jak má zooterapie provozovat, ovšem jako každá profese, i zooterapie spadá pod určitou legislativu a spolky, které si určují, jaké vzdělání musí mít člověk i zvíře, které

bude zooterapii praktikovat. Zooterapie se tedy v zákoně opírá zejména o zákony řešící welfare a ochranu zvířat, hygienu a zákony o ochraně zdraví. Tyto zákony však nejsou pouze pro osoby provozující asistenční aktivity se zvířaty, ale pro všechny majitele zvířat.

Jak bylo zmíněno výše, každý zooterapeutický spolek si nastavuje svá pravidla, která by měli všichni provozovatele těchto služeb dodržovat.

- **Zákon č. 246/1992**

Obecná ustanovení: Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem (Zákon č. 246/1992 Sb. - Zákon České národní rady na ochranu zvířat proti týrání, 1992).

- **Vyhláška č. 137/2004 Sb.**

Obecná ustanovení: Minimální hygienické požadavky a zásady pro provozování stravovacích služeb, minimální požadavky na provozovny stravovacích služeb a mikrobiologické požadavky na potraviny stanoví přímo použitelné předpisy Evropského společenství (Vyhláška č. 137/2004 Sb. Vyhláška o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, 2004).

1.2 Hiporehabilitace

Hiporehabilitace je odvětví zoorehabilitace, kde využíváme léčivého účinku koňské přítomnosti. Hlavním léčivým elementem je jízda na koni, který má podobný pohybový cyklus jako člověk.

1.2.1 Historie hiporehabilitace

Slovo hiporehabilitace vychází z řeckého slova „hippos“ - kůň. Jako všechny léčebné metody má i hipoterapie svůj vývoj.

První zmínky o léčebných vlivech koní byly nalezeny již na jeskynních malbách ve francouzské jeskyni Pech-Merle. Další zmínku můžeme nalézt v poznámkách Hippokrata 460 let p.ř.n.l., kdy zmiňoval jízdu na koni jako velmi dobrou fyzickou aktivitu. Na toto navázal v roce 1670 anglický lékař Thomas Sydenham, který napsal, že není lepší léčba pro tělo i duši jako pár hodin týdně strávených v koňském sedle. V roce 1780 napsal francouzský lékař C. J.

Tissot první práci o blahodárném vlivu jízdy na koni na člověka zejména v kroku, ale také udělal soubor kontraindikací jízdy na koni a krátké zamyšlení, jaký vliv má velmi intenzivní jízda na koni na člověka. Zajímavé je, že v minulosti nebylo osobám s jakýmkoliv druhem postižení doporučováno jezdit na koni. To se změnilo v roce 1952, kdy Dánka Liz Hartel vyhrála olympijskou medaili v drezuře i přes to, že byla částečně zasažená poliomyelitidou. Tato událost spustila velký zájem o jízdu na koni pro osoby zejména s poliomyelitidou, ale i jinými, zejména neuromuskulárními nemocemi. Od té doby nejenže Liz Hartel vyhrála další drezurní olympijskou medaili, ale také se začaly ve světě tvořit různá raná hipoterapeutická střediska a výzkumy na to, jaký léčebný vliv hiporehabilitace má. První středisko pro terapeutickou jízdu na koni vzniklo v roce 1965 v kanadském Torontu. Pár let na to začaly vznikat oficiální spolky po celém světě a z hiporehabilitace se stává skutečná léčebná metoda pro osoby se specifickými potřebami (Weisberg, 1992).

1.2.2 Úvod do hipoterapie pomocí miniaturních koní

Jak bylo zmíněno výše, hipoterapie má mnoho vlivů na organismus člověka. Hovoříme zde o stránce fyzické, ale i psychické. K dokonalému pochopení vlivu hipoterapie na člověka si potřebujeme rozdělit koně i dle velikosti.

K podpoření fyzické stránky - zejména k podpoře chůze - využíváme velké koně a jízdu na nich, jelikož kůň, stejně jako člověk má 3osou pánev. Tento fakt je hlavním důvodem, proč chůze koně dokáže stimulovat neuromuskulární soustavu klienta (Koca, Ataseven, 2016). Jízdou na koni samozřejmě podporujeme i dobré psychické rozpoložení klienta, nejčastěji však využíváme kontakt ze země. V kapitole „Hipoterapie v psychologii a psychiatrii“ bylo zmíněno, že chování koně je ideální pro nácvik mezilidských vztahů, ale také kůň velmi často v lidech vzbuzuje pocit majestátnosti a krásy. Nemusíme se však soustředit jen na osoby s psychickými potížemi, které mají hipoterapii indikovanou lékařem. Pozitivní vliv koně na psychiku lze využít hlavně v domovech důchodců a léčebnách dlouhodobě nemocných.

V našich podmínkách je však velmi často dosti náročné dostat do těchto zařízení psa, natož velkého koně. V tomto případě přicházejí na scénu miniaturní koně a poníci, kteří díky své velikosti mohou i přímo k posteli klienta, či dovnitř do společenských sálů. Většina lidí, kteří jsou v domovech pro seniory a dalších zařízeních, nejspíše už koně nikdy neuvidí. O to více je návštěva miniaturního koně v těchto zařízeních vítána a je důležitá pro zlepšení psychického stavu, vytržení ze stereotypu a chvilkového návratu do mladších let v životě klienta. Ze zkušenosti terapeutů přímo z terénu jsou klienti po návštěvě koně velmi spokojeni

a velmi často o koních následně mluví, i přes to, že mohou mít třeba potíže s pamětí (N. B., 2024).

1.2.3. Minihorse

Ve světě se koně v miniaturních velikostech dělí na mnoho plemen, jako jsou američtí miniaturní koně, falabelly, holandské miniaturní koně či minishetlandi. Obecně se bavíme o koních, kteří svou kohoutkovou výškou nepřesáhnou 97cm. Pokud se jedná o plemeno s charakteristikou „miniaturní kůň“ či „minihorse“ v názvu, jedná se o koně, kteří by svým vzhledem měli připomínat klasické velké koně, pouze v miniaturních velikostech. Často se jedná o zvířata, která jsou velmi komunikativní, učenlivá a bystrá (Asociace chovatelů miniaturních koní, b.d.).

Plemeno minishetland není zmenšenina velkého koně jako jsou minihorse plemena, ale jedná se miniaturní druh shetlandského ponyho, který původně pochází z Shetlandských ostrovů ve Skotsku. Minishetland je brán do kohoutkové výšky 87cm, jeho větší příbuzný - shetland pony - od 87 do 107cm (Cavalluna, b.d.).

Šlechtění takto malých koní s sebou nese i svá rizika, a to zejména riziko nanismu. Koně s touto vadou nejsou vhodné do chovu ani na výstavy, ale není to vada, která by je omezovala v jejich možné práci jako terapeutický kůň.

Jako každý jiný kůň, kterého chce majitel využít na hiporehabilitaci, by měl mít i minihorse či minipony zkoušky pořádané ČHS. Součástí této zkoušky je zvládnutí chůze na vodítku, lonži, otevření deštníku či různý hluk. Zkouška se koná na předem domluveném místě, kam dorazí daný komisař (M.K., 2024).

Pokud tyto zkoušky kůň splní, je možné se nadále domluvit s libovolným zařízením na docházce ke klientům. Ve velké většině případů dochází kůň za klienty na dané místo (N.B., 2024). Zde má kůň poměrně hodně možností, jak na klienty působit a aktivizovat je. U klientů, kteří jsou mobilní, je možné se za doprovodu terapeuta s koněm nimi projít. Klient se může koně držet za speciální postroj, který se velmi podobá postroji asistenčních psů. V případě, že klient chodit nechce nebo na to nejsou vhodné podmínky, je možné zahájit kontaktní terapii. Zde si klienti koně mohou hladit, ale také ho různě česat či čistit. Všechny tyto činnosti napomáhají ke zlepšení jemné motoriky, která může být zejména u starších osob zhoršená. Jelikož mají miniaturní koně ideální výšku pro vstup do budov, je s nimi velmi často možné docházet i přímo k lůžku ležících klientů. Zde si opět mohou koně hladit nebo je jim dopomáháno terapeutem, zaměstnancem zařízení či jiným pomocníkem. Dotyk koňské huby na pokožku klienta působí také velmi relaxačním způsobem (H.B., 2024).

Majorita lidí věnujících se terapiím pomocí miniaturních koní či poníků jsou dobrovolníci, je však pár terapeutů, kteří si za svou práci nechávají platit, jelikož péče o koně, jeho ustájení a přeprava na místo je velmi finančně nákladná záležitost. Zároveň i pro koně se jedná o velmi psychicky náročnou práci, už jen stání v klidu u klienta je pro něj nepřirozené (Emil pomáhá, b.d.). Oba přístupy mají své odpůrce a příznivce.

2. Cíle

Cílem této práce je otevření otázky zooterapie, a to zejména hiporehabilitace pomocí miniautrních koní a poníků ve zdravotnictví v České republice.

2.1 Výzkum

Výzkumná část diplomové práce se zabývá vyhodnocením anonymního elektronického anketního šetření, které se zaměřuje na zkušenost respondentů se zoorehabilitací a hipoterapií pomocí miniaturního koně. Zároveň zjišťuje i potenciální zájem respondentů o tuto formu hipoterapie v případě hospitalizace. V druhé části výzkumu se práce zabývá strukturovaným rozhovorem s terapeuty věnujícím se hipoterapii pomocí miniaturních koní. Tento rozhovor má za cíl přiblížit tuto problematiku, její časovou náročnost, financování, vliv na klienta a vhodnost koně.

2.2 Výzkumná otázka

- VO1: Je v českých podmínkách povědomí o možnostech hipoterapie pomocí miniaturních koní?
- VO2: Setkala se větší část respondentů s jakoukoliv formou hiporehabilitace?
- VO3: Na jaké osoby má hipoterapie pomocí miniaturních koní největší vliv?
- VO4: Má většina respondentů se zájmem o hiporehabilitaci při hospitalizaci doma nějaké zvíře?
- VO5: Jaký rozdíl pozorují terapeuti na klientech po terapii?

2.3 Úkoly práce

- U1 - Potvrzení žádosti etické komisi včetně informovaného souhlasu pro anonymní anketu a probandy na rozhovory.
- U2 - Tvorba anonymní ankety a nasbírání dostatečného množství odpovědí.
- U3 - Oslovení probandů na rozhovor.
- U4 - Vyhodnocení dat z ankety.
- U5 - Přepis rozhovorů.
- U6 - Vyhodnocení výsledků.

3. Metodika

3.1 Metoda sběru dat

Data pro výzkum byla sesbírána zejména rozesláním ankety na sociálních sítích jako je Facebook a Instagram. Dále byli osloveni známí a ti dále pomohli anketu šířit. Nejčastější věkový rozsah respondentů byl 18 - 29 let, 3 respondentům bylo více než 55 let. Anketu bylo možné vyplňovat od prosince 2023 do dubna 2024 a celé jeho vyplnění trvalo přibližně 5 minut. Anonymní ankety se zúčastnilo celkem 135 probandů mezi 18 a 70 lety.

Druhou metodou sběru dat byly rozhovory s terapeuty věnujícími se hipoterapii pomocí miniaturních koní. Tyto rozhovory proběhly v online prostředí a byly sesbírány v průběhu 1 měsíce. Všechna data terapeutů jsou anonymizovaná. Odpovídali celkem 3 terapeuti.

Žádná z metod sběru dat neobsahovala invazivní techniky, data všech respondentů byla anonymizována a všichni museli být plnoletí. Celý výzkum diplomové práce byl schválen Etickou komisí UK FTVS pod jednacím číslem 201/2023 (příloha č.1).

3.2 Použité metody

Na sběr odpovědí respondentů bylo použito anketní šetření s anketou vlastní konstrukce (příloha č. 5). Ankety se mohly zúčastnit osoby od 18 let do maximálně 70 let. Na sběr odpovědí terapeutů byl využit strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.;

3.2.1 Elektronické anketní šetření

Anketa pro tento výzkum byla volně k dispozici na webových stránkách docs.google.com/forms. Obsahovala celkem 14 otázek, z toho 11 uzavřených a 3 otevřené. Otázky byly zaměřené zejména na zdravotní stav respondentů, jejich vztah ke zvířatům a obecné povědomí o zoorehabilitaci. Odpovědi jsou vyhodnoceny v závěrečné části pomocí grafů.

3.2.2 Strukturovaný rozhovor

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami (příloha č. 6) proběhl v online prostředí přes google.meet.com se 3 terapeuty. Rozhovor byl rozdělen na 5 částí a obsahoval celkem 30 otázek. Rozhovor má za cíl přiblížit problematiku hipoterapie pomocí miniaturních koní, jejich přípravu, vhodnost koně a jeho vliv na klienty.

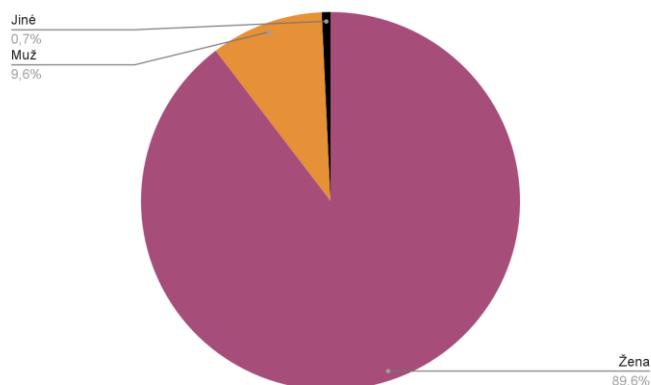
4. Výsledky

4.1 Vyhodnocení ankety

1. Uveďte své pohlaví

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135.

Z toho 121 žen, 13 mužů a 1 osoba jiného pohlaví.

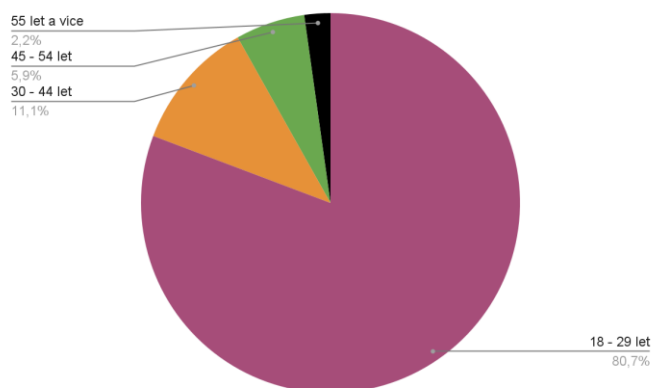

Graf 1: Pohlaví respondentů

2. Vyberte svůj věk

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135.

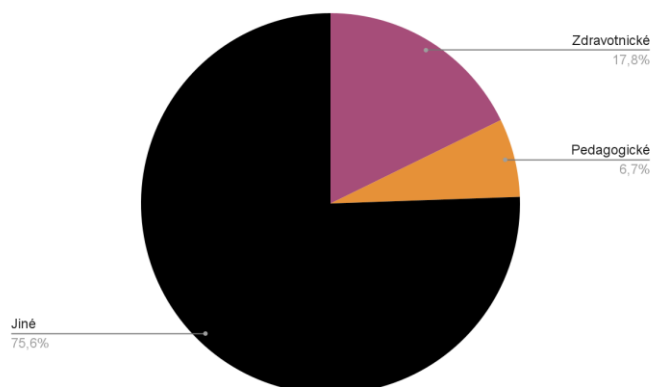
Největšímu počtu respondentů bylo od 18 do 29 let.

Graf 2: Věk respondentů

3. Jaké je vaše povolání?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135.

Graf 3: Druh povolání respondentů

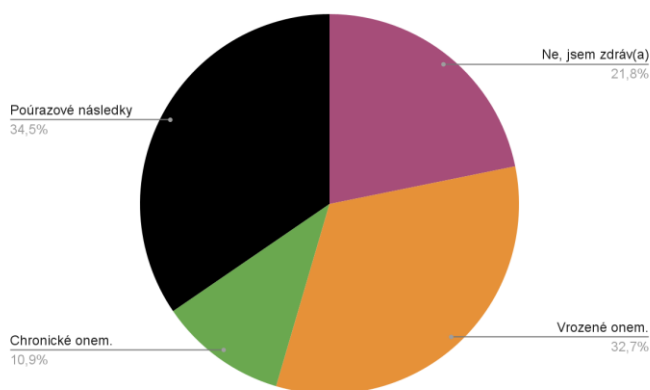
4. Pokud chcete, specifikujte své povolání

V této otevřené otázce odpovědělo celkem 60 osob. 8 z nich pracovalo ve zdravotnictví, nejčastěji jako zdravotní sestra nebo fyzioterapeut. Dále se 2 osoby aktivně zabývaly hiporehabilitací. Nejčastějším povoláním byla nějaká forma administrativy - celkem 10 osob.

5. Léčíte se s něčím dlouhodobě?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135.

Úplně zdravých bylo 24 respondentů, 36 se léčilo s nějakou formou vrozeného onemocnění, 12 respondentů se léčilo s chronickým onemocněním a 38 mělo trvalé následky po úrazu.

Graf 4: Zdravotní stav respondentů

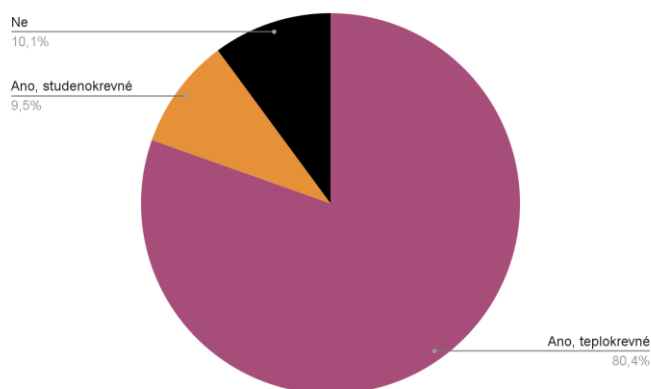
6. Pokud nejste zdrav/a, uveďte, s čím se léčíte

Na tuto otevřenou otázku odpovědělo celkem 20 respondentů. U 11 z nich se jednalo o ortopedické problémy. Druhou nejčastější kategorií byla onemocnění psychická (celkem 4).

7. Vlastníte nějaké zvíře?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135 a bylo možné odpovědět na více odpovědí zároveň.

Teplokrevné zvíře má doma celkem 119 respondentů, studenokrevné 14 a žádné zvíře nemá 15 osob. Z toho vyplývá, že celkem 13 respondentů vlastní jak teplokrevné, tak studenokrevné zvíře.

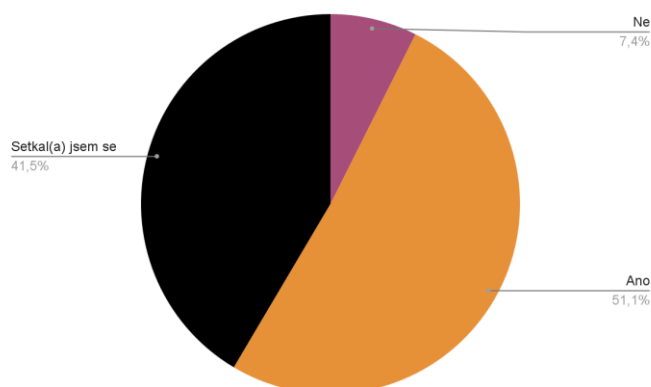

Graf 5: Vlastnictví zvířat u respondentů

8. Říká vám něco pojem zoorehabilitace, animoterapie nebo hipoterapie?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135. Z toho 10 osob o zoorehabilitaci nikdy neslyšelo, 69 tento pojem zná a 56 respondentů se s nějakou formou setkali.

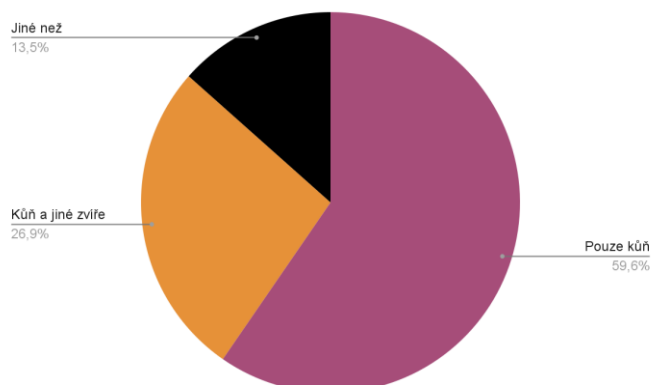
Graf 6: Znalost pojmu zoorehabilitace u respondentů

9. S jakou formou zoorehabilitace jste se setkali?

Na tuto otevřenou otázku měli odpovídat respondenti, kteří se s nějakou formou zooterapie v minulosti již setkali. Odpovědělo celkem 54 z 56 respondentů, z toho jedna odpověď byla nepoužitelná. 43 osob se setkalo s nějakou formou hipoterapie, z toho se 8 osob přímo hipoterapii věnovalo z hlediska vodiče či terapeuta.

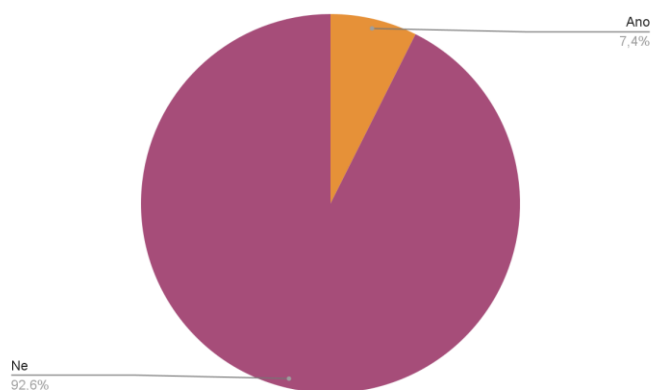
Graf 7: Procentuální podíl forem zoorehabilitace, se kterými se respondenti setkali

10. Bojíte se koní?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135. Z toho 10 osob z koní strach mělo, 125 nikoli.

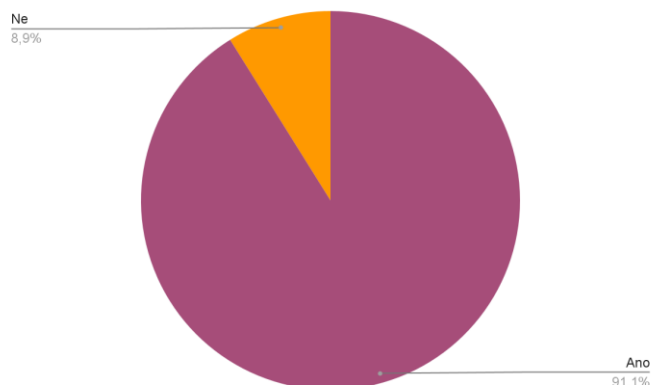
Graf 8: Strach respondentů z koní

11. Znáte plemeno minihorse, minishetty, minipony...?

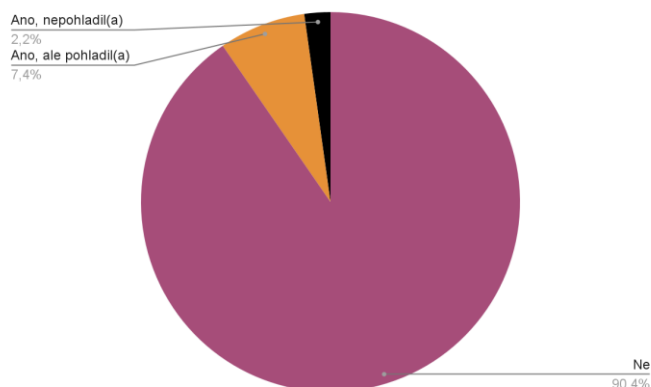
Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135. 123 osob nějaké miniaturní plemeno koně znali, 12 toto žádné z plemen neznalo vůbec.

Graf 9: Znalost plemen miniaturních koní u respondentů

12. Báli byste se miniaturního koně/ponyho?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135. Celkem 122 osob by se miniaturního plemene koně nebálo. 10 osob by se ho bálo, ale rády by si ho pohladily. 3 osoby by se koně bály a hladit by si ho nechtěly. Z tohoto vyplývá, že 3 osoby, které se koní nebojí, by měly strach z miniaturního koně.

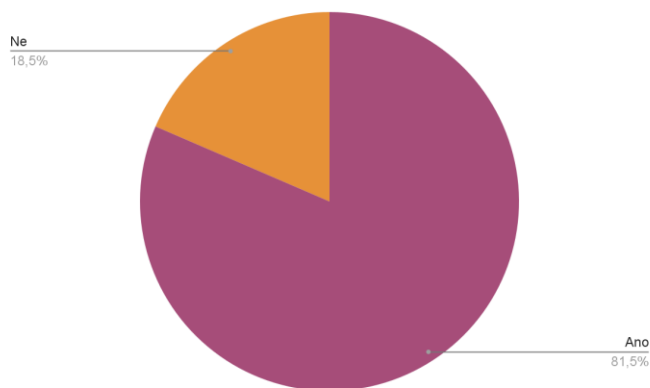

Graf 10: Strach respondentů z miniaturních koní a poníků

13. Věděli jste, že miniaturní koně mohou sloužit jako hipoterapeutická zvířata a mohou chodit za pacienty přímo do zdravotnických zařízení?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135. Tuto znalost mělo 110 osob, 25 nikoliv.

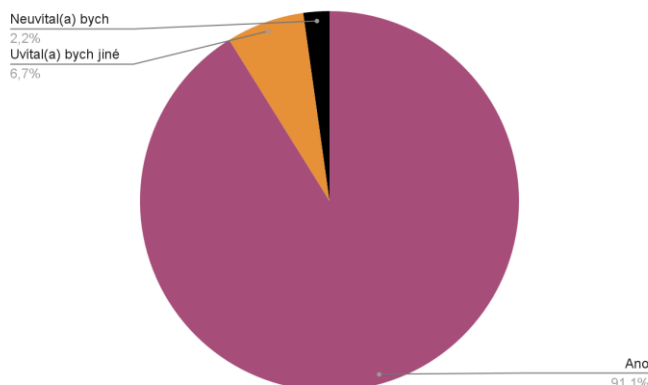
Graf 11: Informovanost respondentů o hipoterapii pomocí miniaturních koní

14. V případě dlouhodobějšího pobytu ve zdravotnickém zařízení, uvítali byste návštěvu miniaturního koně či poníka přímo k lůžku?

Celkový počet respondentů na tuto otázku byl 135. 123 osob by návštěvu miniaturního koně uvítalo. 9 by preferovalo jiné zvíře. 3 osoby by nechtěly žádnou formu zoorehabilitace.

Graf 12: *Hipoterapie respondentů v průběhu hospitalizace*

4.2 Rozhovory

Obecné informace

1. Jak jste se k miniaturním koním či poníkům a zoorehabilitaci dostala?

N.B.F.: Původně jsem kupovala miniponíka pro tříletou dceru jako první krůčky k ježdění. Dcera postupně odrostla, přesedla na většího ponyho a já neměla to srdce poníčka poslat o dům dál. Díky Národní pony společnosti jsem zjistila, že i s minikoníkem může pracovat celá rodina, a to jak na výstavní, tak závodní úrovni. Díky tomu jsme zjistili, že náš poník neřeší okolní vjemy, bubáky, lidi a zvířata okolo něj. Kamarádka působící v domově pro mentálně a tělesně postižené seniory mě jednoho dne kontaktovala, zda bych nechtěla zkusit přijít s koněm. No proč ne, že? Tak jsme vyrazili na zkušenu. Zjistili jsme, že se náš minipony nebojí výtahu, skvěle se pohybuje po dlažbě, vejde se do menších pokojů, zvedne hlavu dost vysoko na lůžko apod. No jednoduše, že je stvořený k tomu, aby pomáhal.

M.K.: Mám jednoho velkého koně celých 19 let, ale s tou jsem se nikdy žádné formě zoorehabilitace nevěnovala, ale před několika lety se mi ozvala kamarádka, zda bych neměla zájem o péči o dva poníky ve špatném zdravotním stavu. Řekla jsem, že ano a začala jsem za nimi dojíždět v rámci tréninku. Po půl roce mi přišla nabídka od majitelů, že by mi chtěli oba koně darovat, a to jsem nemohla odmítnout. Koně jsem si vzala, začala s nimi pracovat. Mezitím přišla nabídka, zda bych s jedním minikoněm nechtěla přijet do jednoho zařízení potěšit klienty a v průběhu jsme zjistili, že je náš kůň naprosto úžasný charakter, kterého by byla škoda nevyužít. Proto jsem s ním v roce 2021 složila hiporehabilitační zkoušky pod ČHS a v hiporehabilitaci nadále pokračujeme.

H.B.: K miniaturním koním jsem se dostala skrze svoji lásku k jezdeckví a velkým koním. Před 15 lety mi rodiče pořídili domů mého prvního velkého koně, ale nechtěli jsme, aby byla sama. Tak jsme jí pořídili kamaráda - miniaturního poníka. Spolu dva jsme měli asi 5 let a pak se naskytlá příležitost pořídít si klisnu s hřebcem, takže se naše stádo rozrostlo o další dva členy. A poté už to frčelo. Momentálně máme 3 velké koně a 8 minihorsů.

2. V jaké lokalitě působíte?

N.B.F.: Působím v kolínském okrese.

M.K.: Působíme na Chebsku, v západních Čechách.

H.B.: Nacházíme se kousek od Plzně.

3. Jak dlouho se této aktivitě věnujete?

N.B.F.: Kontaktní terapii děláme třetím rokem.

M.K.: Momentálně to budou asi 3 roky.

H.B.: Aktivněji se kontaktní terapii věnuji poslední 2 roky, ale nějakou formu zoorehabilitace s koňmi děláme již 7 let.

4. Kolik koní máte celkem a kolik jim je let?

N.B.F.: Celkem vlastním 8 koní - pony. Věkově jsou od 3 do 26 let.

M.K.: Momentálně máme 3 koně. Velké kobyle je 20 let, kůň, se kterým dělám hiporehabilitace má 11 let a pak mám 4letého ponyho.

H.B.: Našim koním je od 3 do 18 let a máme jich celkem 11, pokud zrovna nemáme hříbata.

5. Jakého jsou vaši koně plemene a pohlaví?

N.B.F.: Máme samé valachy a různá plemena jako je minipony, shetland, polský koník, welsh nebo hucul.

M.K.: Kobyla je teplokrevná, hipoterapeutický koník je minihorse a pony je shetland.

H.B.: Všichni naši mini jsou minihorse, velcí koně jsou welsh, českomoravský belgik a appaloosa.

6. Byl váš kůň “rozeným” terapeutem už od samého začátku nebo se jeho talent rozvinul až v průběhu let?

N.B.F.: Náš terapeutický poník byl vyjímečný od 1. dne, kdy jsme ho dovezli. Samozřejmě s postupem let ho učíme na nové vjemy a situace. Přeci jen práce s koňmi je celoživotní vzdělávání a každý nám může dát něco nového.

M.K.: Určitě se rozvinul až v průběhu let. První 2 roky jsme řešili zejména zdravotní stránku a celkově zvykání si na děti a zápřah. Bylo i pár událostí, kdy jsme šli i do střetu. Naštěstí jsme si vše vyříkali a nakonec se zjistilo, že pro kontaktní terapii má velký potenciál.

H.B.: Využíváme momentálně 5 koní ke kontaktní terapii, 3 máme od hříběte. Všechny koně máme kontaktní, ale jejich potenciál se rozvinul, až když byli starší. Jelikož u nás na statku běžně probíhají kroužky pro děti, tak všichni koně jsou od začátku vystavováni intenzivnímu lidskému kontaktu.

Otázky ohledně koní

1. Máte koně ustájené doma nebo někam dojíždíte?

N.B.F.: Koně máme 1,5 km od domova, takže dojíždím.

M.K.: Koně mám na svém vlastním pozemku, ale máme to dále od domu.

H.B.: Koně máme ustájené přímo doma, jelikož bydlíme na zrekonstruovaném statku. Je to velká výhoda zejména kvůli péči.

2. Věnujete se se svým minihorsem/ponym i jiným činností než terapii?

N.B.F.: Ano, poník je využíván i pro nejmenší děti na začátky u koní. Jezdí nejen do ústavu, ale i do MŠ a ZŠ, jezdí vozatajské závody, výstavy na ruce, s dětmi jízdy zručnosti a je výborný skokan. Práci má velmi rozmanitou.

M.K.: Ano, s minihorsem chodíme nejen do stacionářů, ale chodíme i do škol v rámci edukace. Dále nabízíme možnost dojíždění na narozeninové oslavy, jelikož umí mnoho cirkusových kousků.

H.B.: Ano věnujeme. Většinou tedy chovu a výstavám či soutěžím. S koňmi jezdíme na soutěže ve zručnosti, skákání či koně zapřahám. Také s nimi pořádáme kroužky pro děti a tábory, kde na nich děti jezdí, či se učí základní manipulaci s koněm.

3. Jakých kvalit by měl dosahovat miniaturní kůň či poník určený k hipoterapii?

N.B.F.: Pony by měl být určitě klidné a vyrovnané povahy, nesmí být lekavý, kousavý či kopavý. Musí zvládnout nečekané situace ze strany klienta - u hendikepovaných lidí je to

nekoordinovaný pohyb, máchání rukama či výkřiky. Musí zvládnout chůzi u vozíku, stát u polohovatelného lůžka, zvládat blízkost berlí a holí. Umět pracovat jak v exteriéru, tak interiéru. Poník musí být top povahy, ohebný, aby se vešel do menších prostor a zvládal chodit po kluzké podlaze.

M.K.: Rozhodně by ho nemělo nic vyvést z míry - např. zabouchnutí dveří průvanem, hrající televize, nečekaný křik. Na některé situace se lze připravit, ale na spoustu nikoli. Terapeut by měl koně perfektně znát, musí ho umět přečíst.

H.B.: Tak všeobecně by se mělo jednat o koně klidné a hodné. Neměl by mu vadit ruch a samozřejmě lidský kontakt. Pokud plánujeme s koněm chodit i do vnitřních prostor, neměly by mu vadit menší prostory, jiný druh prostředí a podlahy. Kůň by neměl reagovat nějakým agresivním způsobem nebo se lekat při náhlém zvuku. My osobně s koňmi pracujeme spíše venku, dovnitř chodí zřídka, tudíž je máme naučené, že pokud není volno, nesmí žrát trávu, perfektně musí stát na místě i když nejsou přivázaní, nesmí utíkat a bát se psů.

4. V jaké chvíli poznáte, že je daný kůň vhodným adeptem pro tuto práci? Případně je možné si koupit koně a být si 100% jistá, že bude dobrým terapeutem?

N.B.F.: Největší zkouškou je jít mezi klienty, až tam se teprve pozná pravý charakter. Jinak si myslím, že si člověk nikdy jistý být nemůže. Při koupi se jedná o tak krátkou chvíli, že nemáte koně šanci poznat.

M.K.: Já vlastně nevím. Přišlo to samo, když přišla nabídka a náš minihorse naprosto zazařil. A myslím si, že koupit koně se 100% jistotou, že bude dobrý terapeut, nelze. Venku může být výborný, ale jakmile půjde do interiéru může ho to velmi rozhodit. Záleží i na náladě koně, někdy mohou být terapie úplně skvělé, někdy to bývá horší. Je to prostě práce se zvířaty.

H.B.: U nás bylo hlavním indikátorem chování při jezdeckých kroužcích. Kolem koní se pohybovalo asi 7 dětí a oni byli naprosto v klidu. Neřešili křik, hluk, hlazení, zaplétání od více dětiček. V rámci kroužku jsme s koňmi dělali i stezky odvahy a různé bubáky vůbec neřešili. Takže bych neřekla, že to byl nějaký okamžik, kdy jsme to poznali. Spíše to byl nějaký graduální přirozený postup celého našeho chovu koní. A určitě si člověk nikdy jistý být nemůže. I kdybychom si koupili koně, který v minulosti terapeuta dělal, nezaručí mi to jistotu. Jistě, pravděpodobnost vhodnosti pak může být větší, ale nikdy nebude 100%. Bude jiné prostředí, jiný majitel a může se změnit i chování koně.

5. Můžeme již od hříběte očekávat dle povahových rysů, že by mohlo být na terapii vhodné?

N.B.F.: U mladých koní z dobrých chovů může být předpoklad k vhodnosti na terapie, ale ani na to bych nevsázela. Koníka můžeme naučit spoustu věcí, ale ne každý zvládne psychické vypětí u klientů.

M.K.: S tímto bohužel zkušenost nemám. Nicméně ze zkušenosti si myslím, že jsou vhodnější na terapii valaši, na které si tím pádem musíme chvíli počkat.

H.B.: Hříbata jsou jako děti. Očekávání mít můžeme, ale jestli se naplní, těžko říct. Očekávání mohou vznikat už spojením rodičů, u který se ví, že většina potomků má výborný charakter a někteří jsou výbornými terapeutickými koňmi, ale není to pravidlo. Proto je potřeba koně neustále od začátku socializovat a představovat novým věcem.

6. Musí mít hiporehabilitační minihorse/pony nějaké zkoušky? Pokud ano, co to obnáší?

N.B.F.: Ano, i minikůň potřebuje mít zkoušky, pokud to chce dělat oficiálně. Kompletní podmínky si může člověk vyhledat na stránkách ČHP. Musí zvládnout deštník, vozík, hole, výkřiky, chůzi na vodítku a psy. Každý komisař si může určit, co víc bude chtít, ale nesmí jít proti pravidlům ČHP.

M.K.: V žádných zařízeních po nás nikdy žádný certifikát nechtěli, jelikož je návštěva tak vzácná, že mi vedení plně důvěřuje. Ale myslím si, že by tyto zkoušky od ČHP každý kůň mít měl. Je to alespoň malá záruka o znalosti. Po rozhodnutí, že bych s koněm chtěla hipoterapii dělat, jsem kontaktovala ČHP. K nám do stáje následně za několikatisícový poplatek přijely dvě komisařky, které nás pozorovaly při různých činnostech - deštník, hody, křik, padání, slalom apod.

H.B.: Ano musí, stejně jako každý jiný kůň. K nám na statek přijel komisař, který na koně zkoušel různé strašáky, samozřejmě nesmí vadit dotyk a hluk.

7. Lze koně připravit sama doma, nebo je potřeba dojíždět na nějaké tréninky?

N.B.F.: Pokud člověk ví, co dělá, tak ano. Určitě však bude potřebovat i nějaké vybavení, které doma nemá úplně každý. My jsme byli domluveni s ústavem, kde zkouška proběhla.

M.K.: Otázka je, jak zkušený je daný terapeut. Já si ho připravovala sama doma.

H.B.: My jsme si koně připravovali doma. Jelikož se jim denně roky věnujeme, nebyl to pro nás takový oříšek. Jde hlavně o charakter koně. Máme i ty, které máme několik let a stejně se

některých věcí stále bojí, takže u nich nepředpokládáme vhodnost pro nějakou formu hiporehabilitace.

Otázky ohledně terapie a klientů

1. Jaká je vaše cílová skupina klientů?

N.B.F.: Hlavní cílovou skupinou jsou mentálně postižení senioři, v menší míře senioři s tělesným postižením. Pak následně mateřské školy a občas se objeví i dětský klient s mentálním či fyzickým postižením.

M.K.: Nejvíce jezdíme do domovů pro seniory a hospiců pro děti s postižením.

H.B.: U nás jsou to zejména děti, a to školkového věku nebo mladšího školního věku. Děláme kurzy, tábory, ale také jezdecké lekce ve skupince nebo jeden na jednoho. Vše záleží na domluvě.

2. Pro jaké diagnózy je návštěva miniaturního koně či poníka nejvíce přínosná?

N.B.F.: Určitě je to přínosné pro všechny. Staří lidé v domově mají zejména rozptýlení. Na koni si mohou protahovat prsty (hlazení), sahají na místa, kde cítí u koně nějaký pohyb. Ale největší vliv to má zejména na psychickou pohodu lidí. I klienti, kteří jsou označováni za “bručouny”, se usmějí a dostanou se do pohodové a přátelské nálady. U dětí hodně poníci pomáhají s koordinací pohybu, spojení oko - ruka a zlepšuje se pozornost.

M.K.: Největší přínos vidím zejména právě v domově pro seniory. Dále z toho také hodně těží děti s autismem. Ty dochází k nám na ranč a máme spolu individuální terapii.

H.B.: Z naší zkušenosti mají radost z miniaturního koně všichni. Ale zejména pro děti je to skvělý způsob nácvičku komunikace, respektu a soustředění. Dítě je v tu chvíli vystaveno situaci, kdy opravu musí poslouchat a většinou se opravdu snaží být co nejklidnější a nejtišší, protože s koněm chtějí trávit co nejvíce času. Velmi přínosné je to také pro děti s obtížemi s jemnou motorikou. Pro ně je skvělé hlazení, čištění a zaplétání koníků. Tím, že i na koních jezdíme, se u nás i jednou za čas objeví dítě s poruchou pohybového aparátu. Jízda na koni jim velmi efektivně ovlivňuje zejména stabilitu středu těla.

3. Dojíždí klienti za vámi nebo je navštěvujete přímo na místě?

N.B.F.: V 95 % případů dojíždíme my za klienty.

M.K.: Děláme obojí. Jezdíme jak do zařízení, tak chodí za námi.

H.B.: Ve většině případů dojíždí všichni za námi. Jsme vybavení jízdárnou, různými pomůckami, ale také halou v případě nehezkého počasí.

4. Kolik terapií týdně je kůň schopen zvládnout?

N.B.F.: Chodíme maximálně na 1 terapii v týdnu do nějakého zařízení za klienty a k tomu 2x týdně je půl hodina s jedním klientem. Celkem tedy máme týdně na terapii 46 osob.

M.K.: Já osobně dávám maximálně 4 terapie za měsíc. Je to pro něj velmi náročné a potřebuje pak pořádně regenerovat.

H.B.: Jelikož máme koní více a nikam nedojíždíme, máme kroužky či návštěvy tak 3 až 4 dny v týdnu. Záleží na tom, co s koňmi děláme. Pokud se jedná o lehčí školičku s dětmi, tak se kůň může zúčastnit každé akce. Pokud se ale jedná o terapii jeden na jednoho a jedná se o složitějšího klienta, např. autista, pak většinou koni dáváme další 2 - 3 dny úplné volno.

5. Jak koně regenerují po terapii?

N.B.F.: Pony je doma ve stáji i v zařízení úplně klidný a ovladatelný. Ví, co bude následovat a náročnější klienty necháváme až na konec. Po ukončení terapie v zařízení má 2 dny volno ve výběhu. Je na něm znát psychické vyčerpání, jelikož se občas po jiném koni i ožene a musí upustit páru.

M.K.: Náš minihorse potřebuje vždy 2 - 3 hodiny úplný klid. Samozřejmě mu dělá dobře i pohyb nebo jen kontakt se mnou.

H.B.: U nás koně dost regenerují tím, že žijí ve stádě. Minihorse máme pohromadě a to jim nejvíce svědčí. V případě nějakého těžšího klienta, má kůň úplné volno 2 - 3 dny poté, pokud se ale nejedná o procházku. To máme vyzkoušené, že jim nevádí, naopak jsou rádi, že mohou jít ven. Mají to spojené i s pasením, tak to by si nenechali ujít.

6. Jakou činnost mohou klienti s koňmi dělat při jejich návštěvě?

N.B.F.: Dospělí klienti a větší děti si ponyho nejčastěji hladí po hlavě, čistí ho, pletou mu copánky. U ležících klientů dáváme koni hlavu blízko lůžku a dáváme ruku klienta ponymu na hlavu. Mobilní klienti mohou i s poníkem chodit za pomoci speciálního postroje. Menší děti kromě hlazení mohou na koni i sedět, ležet nebo cvičit.

M.K.: Když jsme venku můžou koně čistit, česat, zaplétat či dávat sponky. Můžeme také s klienty chodit. V interiéru spíše chodíme jen k posteli a čekáme, jaká bude situace.

H.B.: U nás je to tedy zejména čištění, zaplétání a chození na procházky. Buď s nimi může klient být na jízdárně nebo se dá jít i na procházku v okolí, samozřejmě s dalším vodičem, pro případ úleku koně. Dále je to i jízda, tu nabízíme i na velkých koních.

7. Jak na klienty kontakt s minikoněm působí?

N.B.F.: Klienti jsou klidní, mají radost. Pro hodně klientů je to oživení všedních dnů. Po odchodu poníka bývají spokojeni.

M.K.: Působí a to velice. Někdy je to dost emocionální. Ale řekla bych, že největší efekt dělá ten pocit, že se jim někdo věnuje. Ti lidé velmi často trpí osamocněním, takže návštěva minikoně je pro ně velká věc, na kterou se těší několik dnů dopředu.

H.B.: Pro spoustu dětí je to okamžik, který si neskutečně užívají a mohou se plně něčemu bez stresu věnovat. Zároveň je i spousta dětí, co z koní má velký respekt a minikuň je dokáže přesvědčit o tom, že jsou to mírumilovná zvířata, která si prostě nelze nepohládit.

8. Je vidět u klienta rozdíl na psychologické úrovni před a po návštěvě?

N.B.F.: U dětí pozoruji nějaké pokroky již po pár terapiích. U dospělých klientů s postižením vidím zlepšení zejména paměti. Rádi o koni mluví a když přijedeme, pamatují si jméno mé i poníka.

M.K.: Určitě. Dokonce i na fyzické. Velmi často povolují různé spasmy, zejména na rukách. Často lidé třeba brečí, hodně pak povídají a celkově je to moc hezké.

H.B.: Řekla bych, že ano. Tím, že pracuji hlavně s dětmi, vidím rozdíl zejména v jejich trpělivosti, pochopení a hlavně klidu. S koněm se dokáží uklidnit i děti, které jsou normálně velmi rozjívěné a třeba moc neposlouchají. Kuň u nich budí i takový přirozený respekt a zároveň si ho dítě chce získat.

9. Jezdíte na návštěvy opakovaně?

N.B.F.: Ano, jezdíme opakovaně.

M.K.: Ano, jezdíme dokola do několika domovů. Někde jsme byli jen jednou, ale rádi jezdíme opakovaně.

H.B.: My nikam moc nejezdíme, ale děti dojíždějí za námi, a to v pravidelných intervalech. Jelikož máme pravidelně kroužek, tak se tu jednou týdně dítě vždy vyskytne. Děti, které mají individuální výuku, dochází většinou jednou za 14 dní.

10. Jak dlouhé přestávky byste doporučila mezi terapiemi?

N.B.F.: Přestávky záleží na zdravotním stavu klienta, na očekávání a časových možnostech. V zimních měsících jezdíme 1x za 14 dní. V letních měsících alespoň 1x za měsíc. Myslím si, že by návštěva jednou týdně byla efektivnější, ale bohužel to z časových důvodů není možné.

M.K.: Ideální čas mezi návštěvami je dle mého 1x za týden.

H.B.: Za mě určitě minimálně jednou týdně. Všímám si, že to má největší efekt. Dítě nezapomene, co se dělalo, kontinuálně si buduje s koněm nějaký vztah a celá spolupráce se krásně posouvá vpřed. Jednou za 14 dní také není špatné, ale na pravidelnější docházku to prostě nemá.

11. Setkáváte se strachem klientů či personálu? Případně bývají nějaké obavy ze strany vedení?

N.B.F.: Všichni se na poníka vždy těší. I personál si najde chvílku na to koníka pomazlit. Samozřejmě jsem se se strachem klientů setkala. Někteří se ani nepřiblížili. Zároveň ale všichni, co měli strach se dříve či později odvážili koně pohladit. Nesmí se na ně ale tlačit. Ze strany vedení jsem nikdy žádné pochybnosti nezaznamenala. Ale upřímně, já je mám snad pokaždé. Je to práce s živým tvorem a kdykoliv může přijít nějaká nenadálá situace, kterou nemusím zvládnout já ani kůň.

M.K.: Většinou se s ním všichni chtějí fotit, hladit, mazlit. Ze strany personálu se vždy setkáváme s velkým nadšením. Klienti se občas bojí, když se kůň více pohne nebo ťukne čumákem. Teď už se to tolik neděje. Občas se také lidi bojí hlavy koně, tak nasměrujeme ruku na hřbet koně a pak postupem času se třeba k hlavě dopracujeme.

H.B.: Se strachem dětí se setkáváme často, ale se strachem rodičů ještě víc. Právě díky krátkým intervalům mezi návštěvami, tento strach velmi často rychle vymizí. Děti se často bojí toho, že se kůň třeba hýbne. To se jim vždy snažíme vysvětlit, že je to normální, jelikož je to zvířátko jako každé jiné. Postupem času nebývá ani toto problém.

Otázky ohledně vybavení koní

1. Jakými potřebami je třeba vybavit koně před návštěvou klientů?

N.B.F.: S poníkem chodím buď na ohlávce nebo na uzdečce s vodítkem. Zároveň máme ušitý speciální postroj, kde je možnost držet se za madýlko. Také má koník speciální vak na bobky.

M.K.: Určitě by měl mít pytlík na bobky, náhřbetník a třeba dečku. Využívám i nějaké plyšáky, které přidělávám na náhřbetník a nakonec botičky, kvůli podlahám, ale není to nutné.

H.B.: U nás využíváme v 90 % případů základní vybavení jako jsou ohlávky a vodítka. Na nich koně vodíme, čistíme apod. Občas využijeme i uzdečku, ale to jsou opravdu vyjímečné případy. Jinak na ježdění používáme nějaký obříšník s madýlky a podsedlovou dečku.

2. Kolik přibližně stojí tyto pomůcky?

N.B.F.: Ohlávka s vodítkem stojí od 300 do 1 000, dle značky. Uzdečka 1 000 až 5 000, opět dle výrobce. Postroj s vakem nám švadlena ušila za 500. Při nevhodném povrchu, jako jsou parkety, je dobré koni obout speciální boty, aby mu podlaha neklouzala a zároveň ji neponičil.

M.K.: Hnůjbag vychází na 1 000 až 1 500, madla kolem 500. Botičky jsou drahé a stojí 6 000 na obě přední nohy.

H.B.: Záleží kde člověk věci kupuje a od jakých výrobců. Dají se koupit opravdu levné ohlávky do 100 nebo, pokud nám záleží na designu, lze sehnat i za 700. Vodítka se pohybují většinou kolem 150. To není drahá položka. Madýlka vychází kolem 1 000 až 1 500, podsedlová dečka zas dle značky.

3. Je třeba koně holit kvůli prachu, aby zařízení mohl navštěvovat?

M.B.F.: Já koně kvůli terapii neholím, nemám alergické klienty. Holím koně na jaře kvůli výstavám, ale asi by to nebylo na škodu ani do zařízení. Kůň jinak musí být 100% čistý.

M.K.: Určitě by měl být, co nejčistší. Je to někdy dost těžké v deštivém období, když je celoročně venku. Už se nám stalo, že jsme koně i před terapií fěnovali. Koně neholím, ale v zimním období moc nechodíme z důvodu špíny a tepla.

H.B.: Jelikož zařízení nenavštěvujeme, tento problém neřešíme. Ale naši koně jsou holeni zejména na jaro, kvůli teplu. V dnešní době je spousta dětí alergických, ale to již pak záleží na zvážení rodiče, jak moc může být kontaktní terapie s malým koněm účinná i přes alergii dítěte.

Terapeutické činnosti jako povolání

1. Nabízíte své služby jako dobrovolnickou činnost, či si za ně necháváte platit?

V případě, že ano, je to vaše plnohodnotná práce?

N.B.F.: Dělán to jako dobrovolník, bez jakékoliv úplaty. Kolem Vánoc dostáváme 1 000 Kč od ústavu jako dárek a každou návštěvu připraví kuchařky koni mrkev či jablko.

M.K.: Původně jsem začala terapii jako dobrovolnickou činnost. Po půl roce jsme ale začali být velmi populární a již se to nedalo časově ani finančně zvládat. Za návštěvu jsem si účtovala kolem 1 000 Kč což mi pokrylo náklady na dopravu. V minulém roce jsem začala spolupracovat s organizací Ježíškova vnoučata, která mi dala možnost podat žádost o finanční dotaci na 12 terapeutických návštěv, což bylo skvělé. Určitě to plnohodnotná práce není, zaplatí se mi pouze provoz koně.

H.B.: Naše služby máme zpoplatněné, aby si na sebe koně také vydělali. Naprosto chápu, že si občas člověk říká, jestli by věci jako terapie koněm pro děti neměla být zadarmo, ale bohužel

péče o ně je velmi nákladná a nelze to v našem případě dělat pouze jako dobrovolničení. I přes to, že máme návštěvy našich koní za úplatu, není to naše plnohodnotná práce a všichni z rodiny se živí ještě jinak.

2. Setkáváte se s nepochopením veřejnosti, že si za své služby (ne)říkáte o finanční ohodnocení?

N.B.F.: S nepochopením, že to dělám zdarma se setkávám dost často.

M.K.: S veřejností potíží není, ale občas mi přijde, že se terapie s minikoňmi hodně rozmohla a terapeuti mezi sebou tak trochu soutěží. Naopak v zařízení se mi i stalo, že jsem si řekla o 500 Kč a dokonce jsme dostali vyšší obnos.

H.B.: Občas ano, ale spíše se setkávám naopak s pochopením. Většina lidí si uvědomuje, že provoz koně není zdarma, a pokud chtějí podpořit naši práci, rádi za to zaplatí.

3. Je finanční ohodnocení za terapii dostatečné na pokrytí všech základních nákladů na koně?

N.B.F.: Pokud bych si měla nechávat za terapie platit, aby se mi pokryly alespoň náklady, potřebovala bych měsíčně minimálně 3 000 Kč aby se pokryl pouze kůň - nepočítaje můj čas, naftu a vybavení.

M.K.: Myslím si, že je nereálné to pravidelně dělat zcela zdarma. Nárazově možná ano. Ale jakmile člověk začne jezdit někam pravidelně, nějaké peníze za to dostat musí. Je pravda, že v podvědomí veřejnosti jsou tyto činnosti vnímány jako dobrovolnická činnost, ale všeobecně si myslím, že by to mělo být výrazně lépe placeno z důvodu, jak časově, finančně a psychicky náročná tato činnost je.

H.B.: Ceny máme pevně dané a veřejné na webových stránkách. Za krátké povození dětí na ponících si účtujeme 200 Kč. Za individuální lekci, do které spadá právě jakákoliv námi nabízená forma hiporehabilitace, si říkáme 400 Kč. Skupinové lekce dětí jsou za 300 Kč, a pak máme i dětské kroužky, které jsou za 1 200 Kč na měsíc. V případě, že už někam vyrazíme, tak je cena 4 000 Kč.

5. Diskuze

Práce na toto téma je první svého druhu u nás, v České republice, i ve světě. Přesto z tohoto průzkumu vyplývá obrovský potenciál této formy hipoterapie, který stojí za to nadále zkoumat a rozvíjet. Kompaktnost dělá z miniaturního koně dokonalého terapeuta pro česká zdravotnická a sociální zařízení, jelikož se díky své velikosti dostane třeba do výtahu a až k lůžku klienta. Zároveň jeho netradičnost dokáže velmi pozitivně ovlivnit psychiku nejen klientů, ale také personálu, který může pod nápořem stresu pociťovat známky syndromu vyhoření.

VO1: Je v českých podmínkách povědomí o možnostech hipoterapie pomocí miniaturních koní?

Z obou druhů šetření je patrné, že povědomí o této formě hiporehabilitace je, a to u 81,5 % všech dotazovaných (graf 11). Jelikož se jedná o pilotní studii inspirovanou rozhovory se známými a kamarády, kdy valná většina o miniaturním koni nikdy ani neslyšela, tak jsem očekávala, že toto číslo bude výrazně nižší, a že se nebude blížit ani polovině. Důvodem vyššího procentuálního zastoupení než bylo očekáváno, může být vysoká účast osob, které se o tento typ terapie (nebo jinou formu zoorehabilitace) zajímají. Proto by pro další studii bylo vhodné eliminovat osoby věnující se nějaké formě zoorehabilitace.

Další otázkou je, zda je toto povědomí dostatečně kvalitní pro to, aby byli terapeuti kontaktováni častěji i s nabídkou finanční odměny. V předposlední části rozhovorů vidíme, že průměrná částka pouze vybavení za koně vč. botiček se může vyšplhat až na 10 000 korun. Dále je do této sumy potřeba započítat náklady na zkoušky u ČHS, ustájení koně, jeho běžný provoz a případně prostředky na prevoz a palivové hmoty, dostáváme se na velmi vysoké částky, které při aktivnější činnosti není možné opominout. Z ekonomického hlediska je tedy tuto činnost možné vykonávat jako dobrovolnictví pouze v omezeném režimu (např. 1× měsíčně), který není pro klienty, dle průzkumu, dostatečný a slouží pouze jako vytržení ze stereotypu, nebo je potřeba si ji umět dostatečně finančně ohodnotit.

VO2: Setkala se větší část respondentů s jakoukoliv formou hiporehabilitace?

Z výsledků elektronické ankety se větší část respondentů se zoorehabilitací nikdy osobně nesetkala (viz graf 6). Ovšem 86,5 % probandů (59,6 % se setkalo pouze s hiporehabilitací, 26,9 % se setkalo s hiporehabilitací a jinou formou zoorehabilitace), kteří se s nějakou formou zoorehabilitace setkali, mají přímou zkušenost s hiporehabilitací (viz otázka

9 anketního šetření a graf 7). Je však třeba brát v potaz, že se jedná o první práci na toto téma u nás, v České republice, i ve světě, a tudíž z etického důvodu byly do výzkumu zapojeny osoby mladších věkových kategorií starší 18 let, kde je informovanost velmi vysoká. Věkovým limitem bylo 70 let z důvodu návrhu etické komise o vulnerabilitě starších osob. Tato kategorie však nebývá, dle dotazovaných hipoterapeutů jejich primární cílovou skupinou (viz sekce Otázky ohledně terapie a klientů - otázka č. 1). I přes tuto skutečnost je vidět, že by o tuto formu zoorehabilitace v České republice zájem byl a dává prostor dalším studiím, které by mohly zpracovat velmi zajímavá data zmíněných vulnerabilních skupin jako jsou senioři vyššího věku a děti.

VO3: Na jaké osoby má hipoterapie pomocí miniaturních koní největší vliv?

Jak bylo zmíněno v předchozím odstavci, největší cílovou skupinou hipoterapeutů s miniaturními koňmi jsou zejména senioři, děti a osoby zejména s mentálním postižením. Nezvyklost koně působí na osoby velmi pozitivním způsobem. U seniorů může vyvolávat vzpomínky na mládí, kdy třeba rodiče nebo soused vlastnil koně. U dětí a mentálně postižených zas povaha koně pomáhá v sociálních interakcích, jelikož má úplně jinou povahu než pes. Kůň může tyto osoby učít trpělivosti a navodit soustředěnost.

VO4: Má většina respondentů se zájmem o hiporehabilitaci při hospitalizaci doma nějaké zvíře?

Z výsledků šetření pomocí elektronické ankety můžeme vidět pozitivní vztah mezi vlastnictvím domácího zvíře (89,9 % dotazovaných) a zájmem o návštěvu miniaturního koně u lůžka v případě hospitalizace probanda (91,1 % dotazovaných). Dá se tedy předpokládat, že i odloučení od milovaného zvířete může být pro nemocné velmi psychicky náročné a návštěva koně by dokázala podpořit jejich psychický stav, který je velmi důležitý pro optimální rekonvalescenci.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že nikdo nezažil jakoukoliv formu zoorehabilitace ze strany klienta. Většina ji sama poskytuje či se s ní setkali v rámci školy. Tuto skutečnost jsem předpokládala, když jsem anketu vytvářela, jelikož mladší ročníky mají nižší prevalenci dlouhodobé hospitalizace či pobytu ve stacionářích než senioři.

I přes to, že celý tento výzkum poukazuje na kladný vztah probandů k možné hipoterapii pomocí miniaturního koně, nelze tyto výsledky paušalizovat a vztáhnout na celou populaci. Z výsledků ankety se dá předpokládat, že se průzkumu z velké části účastnily osoby, které mají ke zvířatům, a zejména ke koním, kladný vztah.

Celkově však můžeme říci, i díky rozhovorům s terapeuty působících přímo v terénu, že víme o rostoucím zájmu veřejnosti o hipoterapii pomocí miniaturních koní a poníků a jejím potenciálu se nadále rozvíjet, a to zejména vědeckým směrem. Pro další výzkumné účely by bylo zajímavé získat data přímo od klientů v zařízeních, které miniaturní kůň navštěvuje či zkusit porovnávat reakci mozku při setkání se s miniaturním koněm, velkým koněm a např. psem či kočkou.

VO5: Jaký rozdíl pozorují terapeuti na klientech po terapii?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku částečně najdeme již v části, na jaké osoby má miniaturní kůň největší vliv. Z rozhovorů vyplývá, že terapie koněm na seniory působí velmi pozitivně zejména z psychického hlediska, kdy v zařízení může docházet k pocitu osamění či deprese. Zlepšení psychických funkcí potvrzuje i studie Gaméz-Calvo, Gamonales, León a Muñoz-Jiménez (2021), kdy bylo zjištěno, že kontakt s koněm klientům zvýšil hodnoty serotoninu a snížil kortizol, což potvrzuje odpovědi terapeutů o zlepšení psychického stavu klientů po terapii. Zlepšují se i kognitivní funkce a paměť, kdy se často stává, že si i osoby s Alzheimerem či demencí pamatují jméno koně a terapeuta. Dalším aspektem ovlivněným hipoterapií je jemná i hrubá motorika, jelikož se klienti angažují v čištění koně, pletení copánků, hlazení, ale také chůzi - pokud mohou.

Celkově se, pro klienty všech věkových kategorií, jedná o velmi emocionální záležitost, při které velmi často i pláčou.

Některé výsledky výzkumu potvrdily mé teorie z doby, kdy jsem přemýšlela, jaké otázky respondentům pokládat. Nečekané výsledky mělo šetření na téma znalost terapie pomocí miniaturního koně či poníka, které byly výrazně vyšší, než jsem předpokládala, nejspíše z důvodu velké účasti hipoterapeutů či jejich kamarádů. Nelze proto tento výzkum paušalizovat na celou populaci, a bylo by třeba ho zopakovat s konkrétnějšími otázkami, zahrnout osoby vyššího věku a vynechat osoby věnující se zoorehabilitaci, aby byl vzorek relevantnější.

6. Závěr

V teoretické části se práce zaobírala úvodem do zoorehabilitace a hipoterapie. Jaké jsou různé formy zoorehabilitace, jaká zvířata se dají využít, organizace zastřešující různé formy zoorehabilitace u nás i ve světě a jaká je legislativní složka tohoto druhu terapie. V návaznosti na tyto informace se podrobněji rozebíralo téma hipoterapie, její formy, působení a zároveň způsob získání kvalifikace k vykonávání této činnosti. Poslední částí teoretického bloku práce bylo představení plemen miniaturních koní a poníků a jaké jsou jejich charakteristiky.

V praktické části bylo cílem zjistit povědomí široké veřejnosti celkově o zoorehabilitaci, ale zejména o hipoterapii pomocí miniaturních koní a poníků pomocí ankety. Do anketního šetření se zapojily zejména osoby oslovené skrze sociální sítě facebook a instagram. Podmínkou pro vyplnění ankety byla zejména plnoletost. Anketa byl poskládána na základě snahy získat, co nejvíce informací o zdravotním stavu probandů, znalosti a potenciálního strachu či zájmu o miniaturní koně. Jednou z hlavních věcí, kterou bylo potřeba zjistit, byl věk probandů, jejich zdravotní stav a vztah ke zvířatům. Následně se anketa rozvíjela ve směru zjišťování znalosti zoorehabilitace, hipoterapie a využití miniaturních koní v této oblasti. V neposlední řadě anketa zjišťovala, zda by proband sám uvítal hipoterapii pomocí minikoní.

Poslední částí výzkumu byl strukturovaný rozhovor s hipoterapeuty věnujícími se terapii s miniaturním koněm či poníkem. První oddíl otázek se věnoval terapeutům a jak se k těmto terapiím dostali. Zde se všichni shodli spíše na náhodě, kdy buď miniaturního koně od někoho dostali nebo ho kupovali jako kamaráda, nicméně nikdo si ho nekupoval již se znalostí této formy terapie.

V druhé části rozhovorů jsme se věnovali otázkám ohledně koní, kdy všichni měli koně ustájené velmi blízko domova. Také se shodli na tom, že každý kůň je osobnost sama o sobě a nelze s jistotou říct, zda bude kůň vhodný terapeut či ne i přes to, že od začátku vykazuje některé vhodné charakteristiky.

V třetí části terapeuti odpovídali z vlastní zkušenosti na otázky ohledně jejich klientů. Dva terapeuti se věnují převážně seniorům a jeden dětem. U seniorů se vliv terapie nejvíce odráží na jejich psychice - zmírnění osamocení a deprese. U dětí jsou to spíše vlivy na jejich pozornost, trpělivost a zlepšení komunikace. Pro koně je terapie mimo domov velmi náročná psychicky a je potřeba, aby poté řádně pár dnů regeneroval.

Ve čtvrté části rozhovorů jsem se ptala na potřebné vybavení koní a jaká je jejich přibližná kupní hodnota.

Poslední část rozebírala hipoterapie pomocí miniaturního koně jako profese. Z hlediska času a nedostatku financí na tyto aktivity se všichni terapeuti shodli na nemožnosti děláni této činnosti na plný úvazek.

Celkově bylo v rámci diplomové práce dosaženo stanoveného cíle přiblížit problematiku hipoterapie pomocí miniaturních koní a poníků v českých zdravotnických a sociálních službách, a to i pomocí přímé zkušenosti terapeutů z terénu. Zároveň nám pilotní anketní studie ukázala velký zájem respondentů o tuto formu hiporehabilitace v případě hospitalizace. Tato práce otevírá mnoho možností pro další výzkum této problematiky, a to zejména hodnocení rozdílů v kontaktní terapii pomocí miniaturních koní, psů či koček.

7. Seznam použité literatury

1. AMERICAN MINIATURE HORSE THERAPY ASSOCIATION, b.d. *AMHTA* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.amtha.org/about/>
2. AMERICAN VETERINARY MEDICAL ASSOCIATION, b.d. *Animal-assisted interventions: Definitions* [online]. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.avma.org/resources-tools/avma-policies/animal-assisted-interventions-definitions>
3. ASOCIACE CHOVATELŮ MINIATURNÍCH KONÍ, b.d. *Asociace chovatelů miniaturních koní* [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.achmk.cz/vznik-plemene/>
4. BERT, Fabrizio, GUALANO, Maria Rosaria, CAMUSSI, Elisa, PIEVE, Giulio, VOGLINO, Gianluca a SILINQUINI, Roberta, 2016. Animal assisted intervention: A systematic review of benefits and risks. *European Journal of Integrative Medicine*[online]. 8(5), 695 - 705 [cit. 2024-03-27]. ISSN 1876-3820. Dostupné z: [doi:10.1016/j.eujim.2016.05.005](https://doi.org/10.1016/j.eujim.2016.05.005)
5. ČESKÁ HIPOREHABILITAČNÍ SPOLEČNOST, b.d. *ČHP* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://hiporehabilitace-cr.com>
6. EUROPEAN SOCIETY FOR ANIMAL ASSISTED THERAPY, b.d. *ESAAT* [online]. [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: <https://www.esaat.org/en/about-us/>
7. FREEMAN, Michaela, 2007. In: VELEMÍNSKÝ, Miloš a JIHOČESKÁ UNIVERZITA. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona, s. 31 - 32. ISBN 9788073221096.

8. GAMÉZ - CALVO, Luisa, GAMONALES, José M., LÉON, Kiko, MUÑOZ - JIMÉNEZ, Jesús. 2021. Therapeutic effects of hippotherapy in the elderly: a review of the literature. *Camp d*, 198.
9. H. B., certifikovaná hipoterapeutka [ústní sdělení]. Měcholupy, 21. 2. 2024.
10. HELPPES O.P.S., b.d. *Helppes* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://helppes.cz/canisterapie/>
11. CHUBAK, Jessica a HAWKES Rene, 2015. Animal-Assisted Activities. *Journal of Pediatric Oncology Nursing* [online]. **33**(4), 289-296 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4874916/>
12. INTERNATIONAL ASSOCIATION OF HUMAN - ANIMAL INTERACTION ORGANIZATIONS, b.d. *IAHAIO* [online]. [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: <https://iahaio.org/missions-goals/>
13. KOCA, Tuba Tulay a ATASEVEN, Hilmi, 2016. What is hippotherapy? The indications and effectiveness of hippotherapy. *North Clin Istanb.* [online]. **2**(3), 247 - 252 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: [doi:10.14744/nci.2016.71601](https://doi.org/10.14744/nci.2016.71601)
14. KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2010. *Pozitivní psychologie*. 2. Portál. ISBN 9788073677268.
15. KULKA, Jiří, 2007. In: VELEMÍNSKÝ, Miloš a Jihočeská UNIVERZITA. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona, s. 38 - 43. ISBN 9788073221096.
16. LACINOVÁ, Jiřina, 2007. In: VELEMÍNSKÝ, Miloš a Jihočeská UNIVERZITA. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona, s. 27 - 29. ISBN 9788073221096.
17. M.K., certifikovaná hipoterapeutka [ústní sdělení]. Františkovy lázně, 21. 2. 2024.
18. MOJŽÍŠOVÁ, A., J. LACINOVÁ a J. ŠEMBEROVÁ, 2000. Model canisterapie. *Kontakt*. **2**(4), 215 - 219. ISSN 1212-4117.

19. MORETTI, Thaís Cristina da Freiria, AVEZUM, Leticia Alves a KUROIISHI, Rita Cristina Sadako, 2019. Animal assisted therapy: systematic review of literature. *CoDAS* [online]. **31**(3), 1 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.scielo.br/j/codas/a/ndFPQNGM9n5D5yVVHsM9djj/?lang=en>
20. N. B. F., certifikovaná hipoterapeutka [ústní sdělení]. Humpolec, 21. 2. 2024.
21. NERADŽIČ, Zoran, 2006. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Albatros. ISBN 9788000018096.
22. ODENDAAL, Johannes, 2007. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Brázda. ISBN 9788020903563.
23. PET PARTNERS, b.d. *Pet Partners* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://petpartners.org/partner/workplace-well-being/>
24. POMOCNÉ TLAPKY O.P.S., b.d. *Pomocné tlapky* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.pomocnetlapky.cz>
25. PROFESSIONAL ASSOCIATIONS OF THERAPEUTIC HORSEMANSHIP INTERNATIONAL, b.d. *PATH international* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://pathintl.org>
26. THERAPY ANIMALS, b.d. *Therapy animals* [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://animaltherapy.net/what-is-aataaa/>
27. VELEMÍNSKÝ, Miloš a Jihočeská univerzita, 2007. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona. ISBN 9788073221096.

28. VERHOEVEN, Riki, René BUTTER, Rob MARTENS a Marie - José ENDER - SLEGGERS, 2023. Animal-Assisted Education: Exploratory Research on the Positive Impact of Dogs on Behavioral and Emotional Outcomes of Elementary School Students. *Children* [online]. **10**(8), 1316 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: [doi:10.3390/children10081316](https://doi.org/10.3390/children10081316)
29. *Vyhláška č. 137/2004 Sb. Vyhláška o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných*, 2004.
30. WEISBERG, Laura, 1997. *A Literature Review of the Fundamentals of Hippotherapy* [online]. Severní Dakota [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://commons.und.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1465&context=pt-grad.Projekt>.
31. WIDDER, Helga, 2021. About us. *ESAAT* [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.esaat.org/en/about-us/>
32. *Zákon č. 246/1992 Sb. - Zákon České národní rady na ochranu zvířat proti týrání*, 1992.
33. ZILONG, Wen a Zhao YIQIANG, 2021. Progress on animal domestication under population genetics. *Yi Chuan* [online]. **43**(3), 226 - 239 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: [doi:10.16288/j.ycz.20-268](https://doi.org/10.16288/j.ycz.20-268)

8. Seznam příloh

Příloha č. 1 - Žádost o vyjádření Etické komise UK FTVS

Příloha č. 2 - Informovaný souhlas

Příloha č. 3 - Zjednodušený informovaný souhlas

Příloha č. 4 - Seznam grafů

Příloha č. 5 - Anketa vlastní konstrukce

Příloha č. 6 - Strukturovaný rozhovor

Příloha č. 1 - Žádost o vyjádření Etické komise UK FTVS

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Josef Martího 31, 162 52 Praha 6-Vešelavín

Žádost o vyjádření Etické komise UK FTVS

k projektu výzkumné, kvalifikační či seminární práce zahrnující lidské účastníky

Název projektu: Miniaturní koně v kontaktní terapii

Forma projektu: výzkumná práce - diplomová práce

Období realizace: 1/2024 – 5/2024

Předkladatel: Bc. Jana Smažiková (UK FTVS, Katedra zdravotní TV a tělovýchovného lékařství)

Hlavní řešitel: Bc. Jana Smažiková (UK FTVS, Katedra zdravotní TV a tělovýchovného lékařství)

Místo výzkumu (pracoviště): UK FTVS Katedra zdravotní TV a tělovýchovného lékařství

Spoluřešitel(é): -

Vedoucí práce (v případě studentské práce): PhDr. Andrea Mahrová, Ph.D.; UK FTVS Katedra zdravotní TV a tělovýchovného lékařství

Finanční podpora: -

Popis projektu: Diplomová práce se soustředí na možnosti využití miniaturních koní v kontaktní terapii. Součástí práce budou **rozhovory** s terapeuty využívající miniaturní koně a poníky k terapeutickým účelům v domovech seniorů, léčebnách dlouhodobě nemocných a nemocnicích. Výzkumná část práce bude založena na anonymním dotazníkovém šetření laické a odborné veřejnosti. **Dotazník** - online – bude zaměřen na postoje laiků, v roli pacientů, a zdravotnického personálu vůči miniaturním koním ve zdravotnických zařízeních.

Dotazník bude volně dostupný na sociálních sítích jako je facebook a instagram, ke kterým mám přístup, případně budu účastníky získávat skrze pozvání organizací – viz níže.

Respondenty pro rozhovory budu získávat skrze vlastní e-maily.

Otázky v dotazníku ani v rozhovoru nebudou zjišťovat žádná citlivá data.

Charakteristika účastníků průzkumu:

Dotazník: Předpokládaný počet účastníků dotazníkového šetření je 70, jejichž věk je od 18 do 70 let.

Rozhovory se nezúčastní osoby s akutním (zejména infekční) onemocněním. Jedná se o cca 5 osob, mezi 25-45 lety.

Zajištění bezpečnosti: Rizika prováděného výzkumu nebudou vyšší než běžně očekávaná rizika v rámci tohoto typu výzkumu.

Etické aspekty výzkumu: Nebudou osločovány osoby s vulnerabilních skupin.

Dotazování budou vyplňovat anonymní dotazník, ve kterém bude potřeba zvolit věkovou skupinu – tj. 18-70 let. Dotazování terapeuté jsou svéprávní a poskytují rozhovor dobrovolně. Budou též seznámeni s publikací dat v diplomové práci.

Potenciální střet zájmů: Výzkum není prováděn pro žádnou instituci či organizaci. Nejsem v pracovně právním (ani rodinném) vztahu k žádnému účastníkovi výzkumu ani zapojené organizaci. Neexistuje žádná skutečnost, která by mohla ovlivnit objektivitu výzkumu. Nemám soukromý zájem na výsledku výzkumu a ani výzkum nevede k osobnímu prospěchu. Vedoucí práce bude dohlížet nad korektností a nestranností posuzování výsledů výzkumu mou osobou. Neexistuje žádná skutečnost, která by mohla ohrozit integritu a důvěryhodnost výzkumu. Jsem majitelkou miniaturního koně, který má v budoucnu (minimálně 4 roky od teď) potenciál stát se terapeutickým koněm. Tato diplomová práce mi v tomto ohledu nepřináší žádné zvýhodnění či zlepšení možného potenciálu mého hříběte stát se terapeutickým koněm.

Ochrana osobních dat: Data budou shromažďována a zpracovávána v souladu s pravidly vymezenými nařízením Evropské unie č. 2016/679 a zákonem č. 110/2019 Sb. – o zpracování osobních údajů. Budou získávány následující osobní údaje –

Dotazníky: přibližný věk dotazovaných, pohlaví, profese (zdravotnický/nezdravotnický pracovník) + odpovědi na otázky, případně e-mail;

Rozhovory: jména terapeutů a jejich koní, kontakty na terapeuty a odpovědi na otázky.

Sice budu přebírat jména terapeutů a jejich koní, ale nebudu je publikovat. Nebudu publikovat ani jména klubů.

Všechna data budou bezpečně uchována na heslem zajištěném počítači v uzamčeném prostoru, přístup k nim bude mít hlavní řešitel.

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Josef Martího 31, 162 52 Praha 6-Vešleslavín

Uvědomuji si, že text je anonymizován, neobsahuje-li jakékoli informace, které jednotlivě či ve svém souhrnu mohou vést k identifikaci konkrétní osoby - budu dbát na to, aby jednotlivé osoby nebyly rozpoznatelné v textu práce. Osobní data, která by vedla k identifikaci účastníků výzkumu, budou bezprostředně do 1 dne po testování anonymizována. Získaná data budou zpracovávána, bezpečně uchována a publikována v anonymní podobě v bakalářské práci, případně v odborných časopisech, monografiích a prezentována na konferencích, případně budou využita při další výzkumné práci na UK FTVS.

Audio nahrávky: Během výzkumu budou pořizovány audiozáznamy na mobilní telefon. Do 1 dne po rozhovoru převedu audiozáznam do počítače zajištěného heslem v uzamčené místnosti a z mobilního telefonu bezprostředně celý smažu. Nahrávky budou přístupné pouze mé osobě. Neprodleně je pak přepíši do textové podoby a řádně cituji do své práce jako ústní sdělení. Přepsaný text bude ukázán účastníkům ke schválení. Poté vymažu i záznam z počítače, který již nebudu potřebovat. Zveřejněny budou pouze přepsané anonymizované a účastníkem schválené rozhovory či jejich části.

V maximální možné míře zajistím, aby získaná data nebyla zneužita.

Text informovaného souhlasu (IS): IS a zjednodušený IS ve formě úvodu k dotazníku přiložen

Povinností všech účastníků výzkumu na straně řešitele je chránit život, zdraví, důstojnost, integritu, právo na sebeurčení, soukromí a osobní data zkoumaných subjektů, a podniknout k tomu veškerá preventivní opatření. Odpovědnost za ochranu zkoumaných subjektů leží vždy na účastnících výzkumu na straně řešitele, nikdy na zkoumaných, byť dali svůj souhlas k účasti na výzkumu. Všichni účastníci výzkumu na straně řešitele musí brát v potaz etické, právní a regulační normy a standardy výzkumu na lidských subjektech, které platí v České republice, stejně jako ty, jež platí mezinárodně.

Potvrzuji, že tento popis projektu odpovídá návrhu realizace projektu a že při jakékoli změně projektu, zejména použitých metod, zašlu Etické komisi UK FTVS revidovanou žádost.

V Praze dne: 23.11.2023

Podpis předkladatele:

Smaržiková

Datum a podpis odpovědného pracovníka z místa výzkumu:

Vyjádření Etické komise UK FTVS

Složení komise: Předsedkyně: doc. PhDr. Irena Parry Martínková, Ph.D.

Členové: prof. MUDr. Jan Heller, CSc.

Mgr. Eva Prokešová, Ph.D.

prof. PhDr. Pavel Slepíčka, DrSc.

Mgr. Tomáš Ruda, Ph.D.

PhDr. Pavel Hráský, Ph.D.

MUDr. Simona Majorová

Projekt práce byl schválen Etickou komisí UK FTVS pod jednacím číslem: *201/2023*

dne: *11. 12. 2023*

Etická komise UK FTVS zhodnotila předložený projekt a **neshledala rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnici pro provádění výzkumu zahrnujícího lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu Etické komise UK FTVS.

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu
Josef Martího 31, 162 52, Praha 6
- 20 -

PP
podpis předsedkyně EK UK FTVS

INFORMOVANÝ SOUHLAS k žádosti 201/2023

Vážená paní, vážený pane,

v souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv, nařízením Evropské Unie č. 2016/679 a zákonem č.110/2019 Sb. – o zpracování osobních údajů a dalšími obecně závaznými právními předpisy (jakož jsou zejména Helsinská deklarace, přijatá 18. Světovým zdravotnickým shromážděním v roce 1964 ve znění pozdějších změn (Fortaleza, Brazílie, 2013); Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zejména ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb.) a Úmluva o lidských právech a biomedicíně č. 96/2001, jsou-li aplikovatelné), Vás žádám o souhlas s vaší účastí ve výzkumném projektu na UK FTVS v rámci diplomové práce s názvem Miniaturní koně v kontaktní terapii prováděné na UK FTVS, který bude probíhat na bezpečném veřejném předem domluveném místě.

1. Projekt bude probíhat v období od ledna 2024 do května 2024
2. Projekt není financován.
3. Cílem výzkumného projektu je získat reálné informace přímo z terénu od hipoterapeutů s miniaturními koňmi – dotazovat se budu na možnosti využití miniaturních koní v kontaktní terapii.
4. Budete se účastnit ústního rozhovoru.
5. Časová náročnost projektu je 1-2 hodiny v závislosti na délce rozhovoru.
6. Projekt nemá žádná zvýšená rizika, bude probíhat na bezpečném veřejném, předem domluveném místě.
7. Projektu se účastní pouze osoby se specializovanými miniaturními koňmi pro kontaktní terapii.
8. Přínosem tohoto výzkumného projektu bude zjištění postoje laické i odborné veřejnosti k miniaturním koním v léčebných a sociálních zařízeních.
9. Data budou shromažďována a zpracovávána v souladu s pravidly vymezenými nařízením Evropské Unie č. 2016/679 a zákonem č. 110/2019 Sb. – o zpracování osobních údajů. Budou získávány následující osobní údaje – jméno a příjmení, jména vašich koní, kontakty (email, telefonní číslo) a odpovědi na otázky, které budou bezpečně uchovány na heslem zajištěném počítači v uzamčeném prostoru, přístup k nim bude mít hlavní řešitel. I když budu přebírat jména terapeutů a jejich koní, nebudu je publikovat. Nebudu publikovat ani jména klubů.

Uvědomuji si, že text je anonymizován, neobsahuje-li jakékoli informace, které jednotlivě či ve svém souhrnu mohou vést k identifikaci konkrétní osoby, budu dbát na to, aby jednotlivé osoby nebyly rozpoznatelné v textu práce. Osobní data, která by vedla k identifikaci účastníků výzkumu, budou bezprostředně do 1 dne po testování anonymizována. Získaná data budou zpracovávána, bezpečně uchována a publikována v anonymní podobě v diplomové práci, případně v odborných časopisech, monografiích a prezentována na konferencích, případně budou využita při další výzkumné práci na UK FTVS. V průběhu výzkumu nebudou pořizovány fotografie ani videa. Během výzkumu budou pořizovány audiozáznamy na mobilní telefon. Do 1 dne po rozhovoru převedu audiozáznam do heslem zajištěného počítače v uzamčené místnosti a z mobilního telefonu ho bezprostředně poté celý smažu. Nahrávky budou přístupné pouze mé osobě. Neprodleně je pak přepíši do textové podoby a řádně ocituji do své práce jako ústní sdělení. Přepsaný text vám bude ukázán ke schválení. Poté vymažu i záznam z počítače, který již nebudu potřebovat. Zveřejněny budou pouze přepsané anonymizované a účastníkem schválené rozhovory či jejich části.

10. S celkovými výsledky a závěry výzkumného projektu se můžete seznámit v elektronickém vydání diplomové práce nebo na emailové adrese smazikova@gmail.com

11. V maximální možné míře zajistím, aby získaná data nebyla zneužita.

Jméno a příjmení předkladatele hlavního řešitele projektu

Jméno a příjmení osoby, která provedla poučení

Podpis:.....

Prohlašuji a svým níže uvedeným vlastnoručním podpisem potvrzuji, že dobrovolně souhlasím s účastí ve výše uvedeném projektu a že jsem měl(a) možnost si řádně a v dostatečném čase zvážit všechny relevantní informace o výzkumu, zeptat se na vše podstatné týkající se účasti ve výzkumu a že jsem dostal(a) jasné a srozumitelné odpovědi na své dotazy. Byl(a) jsem poučen(a) o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoli odvolat bez represí, a to písemně Etické komisi UK FTVS, která bude následně informovat předkladatele projektu. Dále potvrzuji, že mi byl předán jeden originál vyhotovení tohoto informovaného souhlasu.

Místo, datum

Jméno a příjmení účastníka Podpis:

Souhlasím s textem přepsaného a anonymizovaného rozhovoru v rámci výše uvedeného výzkumu.

Místo, datum

Jméno a příjmení účastníka Podpis:

Příloha č. 3 - Zjednodušený informovaný souhlas

Zjednodušený informovaný souhlas

Dobrý den, jmenuji se Jana Smažiková a jsem studentkou navazujícího magisterského studia na Univerzitě Karlově – Fakultě tělesné výchovy a sportu.

Tato anketa je vázána k mé diplomové práci „Miniaturní koně v kontaktní terapii“, která má za úkol zjistit všeobecný postoj společnosti vůči zoorehabilitaci pomocí miniaturních koní a poníků. Anketa bude trvat přibližně 5 minut a je určen pro osoby ve věku: 18-70 let.

Anketu je možné vyplnit nejpozději do dubna 2024. Výzkum byl schválen Etickou komisí UK FTVS pod číslem 201/2023. Získaná data budou zpracována, publikována a uchována v anonymní podobě, budou využita pro výzkum na UK FTVS a ochráněna před jiným užitím. S výsledky studie se můžete seznámit na emailové adrese: smazikova@gmail.com.

Vyplněním a odevzdáním ankety potvrzujete, že dobrovolně souhlasíte se svojí účastí v této výzkumné studii, o které jste byl/a informován/a, jakož i o právu odmítnout účast nebo svůj souhlas kdykoli odvolat bez represí, a to písemně Etické komisi UK FTVS. Předem děkuji za vaši ochotu a spolupráci.

Příloha č. 4 - Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů

Graf 2: Věk respondentů

Graf 3: Druh povolání respondentů

Graf 4: Zdravotní stav respondentů

Graf 5: Vlastnictví zvířat respondentů

Graf 6: Znalost pojmu zoorehabilitace u respondentů

Graf 7: Procentuální podíl forem zoorehabilitace, se kterými se respondenti setkali

Graf 8: Strach respondentů z koní

Graf 9: Znalost plemen miniaturních koní u respondentů

Graf 10: Strach respondentů z miniaturních koní a poníků

Graf 11: Informovanost respondentů o hipoterapii pomocí miniaturních koní

Graf 12: Hipoterapie respondenta v průběhu hospitalizace

Příloha č. 5 - Anketa vlastní konstrukce

Uvedte Vaše pohlaví *

- Žena
- Muž
- Jiné

Vyberte Váš věk *

- 18 - 29 let
- 30 - 44 let
- 45 - 54 let
- 55 let a více

Jaké je Vaše povolání *

- Zdravotnické
- Pedagogické
- Jiné

Pokud chcete, můžete specifikovat Vaše povolání níže.

Vaše odpověď

Léčíte se dlouhodobě s něčím? *

- Ne, jsem zdrav(a)
- Léčím se s vrozeným onemocněním
- Léčím se s chronickým onemocněním
- Mám trvalé následky po úrazu

Pokud se s něčím léčíte, prosím, uveďte s čím a jako dlouho. **Pokud jste zdrav(a) otázku přeskočte.**

Vaše odpověď

Vlastníte nějaké zvíře? *

- Ano, teplokrevné (pes, kočka, kůň, morče..)
- Ano, studenokrevné (plazi, rybičky..)
- Ne, žádné zvíře nemám

Říká Vám něco pojem zoorehabilitace, animoterapie nebo hipoterapie? *

- Ne
- Ano, jeden z pojmů znám
- Ano, s určitou formou zoorehabilitace jsem se i setkal(a)

Pokud jste se s jakoukoliv formou zoorehabilitace setkali, napište níže o jaké zvíře se jednalo a na koho byla terapie použita. Případně jaké zdravotní obtíže daná osoba měla.

V případě odpovědi 'Ano, jeden z pojmů znám.' nebo 'Ne' v předchozí otázce, tuto prosím přeskočte.

Vaše odpověď

Bojíte se koní? *

- Ano
- Ne

Znáte plemeno minihorse, miniaturní kůň, minipony..? *

- Ano
- Ne

Báli byste se miniaturního koně (cca 80cm v kohoutku)? *

Miniaturní koně vedle osoby o výšce 160 cm

- Ano, nepohládil(a) bych si ho
- Ano, ale chtěl(a) bych si ho pohladit
- Ne, koní se nebojím

Věděli jste, že miniaturní koně a poníci mohou sloužit jako hipoterapeutická zvířata a chodit za pacienty přímo do zdravotnických zařízení? *

- Ano
- Ne

V případě dlouhodobějšího pobytu ve zdravotnickém zařízení, uvítali byste návštěvu miniaturního koně či poníka přímo k lůžku? *

- Ano
- Ne, ale uvítal(a) bych jiné zvíře
- Ne, neuvítal(a) bych žádné zvíře

Příloha č. 6 - Strukturovaný rozhovor

Obecné informace

Jak jste se k miniaturním koním či poníkům a zoorehabilitaci pomocí nich dostal/a?

V jaké lokalitě působíte?

Jak dlouho se této aktivitě věnujete?

Kolik koní máte celkem a kolik jim je let?

Jakého jsou vaši koně plemene a pohlaví?

Byl váš kůň „rozeným“ terapeutem už od samého začátku vaší cesty nebo se jeho talent rozvinul až v průběhu let?

Otázky ohledně koní

Máte koně ustájené doma, nebo někam dojíždíte?

Věnujete se se svým miniaturním koněm či poníkem i jiným činnostem než terapii?

Jakých kvalit by měl dosahovat miniaturní kůň či poník určený na hipoterapii?

V jaké chvíli poznáte, že je daný kůň vhodným adeptem pro tuto práci?

Je možné koupit koně a být si 100% jistý, že bude dobrým terapeutem?

Můžeme již od hříběte očekávat dle povahových rysů, že by mohlo být vhodné na zoorehabilitaci?

Musí mít terapeutický minihorse/pony nějaké zkoušky? Pokud ano, co to obnáší?

Lze koně připravit sám doma nebo je třeba dojíždět na tréninky?

Otázky ohledně terapie a klientů

Jaká je vaše cílová skupina klientů?

Pro jaké diagnózy je návštěva terapeutického minikoně nejvíce přínosná?

Dojíždí klienti za vámi nebo je navštěvujete přímo na místě?

Kolik terapií týdně je kůň schopný zvládnout?

Jak koně regenerují po terapii?

Jaké činnosti mohou klienti s koňmi dělat při jejich návštěvě?

Jak na klienty kontakt s koněm působí?

Je vidět u klienta rozdíl na psychologické úrovni před a po návštěvě?

Jezdíte na návštěvy opakovaně?

Jak dlouhé přestávky mezi návštěvami byste doporučil/a?

Setkáváte se se strachem pacientů či personálu pohladit si koně? Případně bývají někdy nějaké obavy ze strany vedení zařízení?

Vybavení koní

Jakými potřebami je třeba vybavit terapeutického koně k návštěvě nějakého zařízení?

Kolik stojí tyto pomůcky (přibližně)?

Je třeba koně holit kvůli prachu, aby zařízení mohl navštěvovat?

Terapeutická činnost jako povolání

Nabízíte své služby jako dobrovolnickou činnost, či si za to necháváte platit? V případě, že ano, je to vaše plnohodnotná práce?

Setkáváte se s nepochopením veřejnosti, že si za své služby poptáváte (ne)říkáte o finanční ohodnocení?

Je finanční ohodnocení za terapii dostatečné na obstarání základních nákladů na péči o koně?